

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

**«Η ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ
ΤΟΥ ΧΟΙΡΕΙΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ»**

*ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑΣ
ΤΣΕΝΕΣΙΔΟΥ ΖΑΦΕΙΡΙΑΣ*

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

Πρόλογος	1
Εισαγωγή	3

ΚΕΦ. 1^ο Η ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΙΑΣ ΔΙΕΘΝΩΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1.1. Γενική επισκόπηση	5
1.2. Παγκόσμια στοιχεία αγοράς χοιρινού κρέατος	7
1.3 Ευρωπαϊκά στοιχεία αγοράς χοιρινού κρέατος	9

ΚΕΦ. 2^ο Η ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Γενικά πληροφοριακά στοιχεία του κλάδου.....	13
2.2 Η δομή και η διάρθρωση του κλάδου	14
2.3 Ζωικό κεφάλαιο	16
2.3.1. Αριθμός και αναλογία εκμεταλλεύσεων και χοιρομητέρων συναρτήσεως μεγέθους για το σύνολο της χώρας	17
2.3.2. Αριθμός εκμεταλλεύσεων και χοίρων κατά κατηγορίες και περιοχές της χώρας	18
2.4 Διαφημιστική δαπάνη χοιρινού κρέατος	19
2.5 Δίκτυα διανομής χοιρινού κρέατος	20

ΚΕΦ. 3^ο ΕΓΧΩΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΧΟΙΡΙΝΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ

3.1 Η ζήτηση του χοιρινού κρέατος – προσδιοριστικοί παράγοντες ...	22
3.2 Μέγεθος εγχώριας παραγωγής	23
3.3 Εξέλιξη των εισαγωγών – κυριότερες χώρες προέλευσης	25
3.4 Εξέλιξη των εξαγωγών – κυριότερες χώρες προορισμού	26
3.5 Εγχώρια κατανάλωση χοιρινού κρέατος	27
3.5.1. Κατά κεφαλή κατανάλωση	30
3.6 Αυτάρκεια της ελληνικής αγοράς χοιρείου κρέατος	32
3.7 Ο ανταγωνισμός στην αγορά χοιρινού κρέατος	33

ΚΕΦ. 4° ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

4.1 Η συνδρομή της Ε.Ε. στην παραγωγή χοιρείου κρέατος	36
4.2 Κοινή οργάνωση αγοράς χοιρείου κρέατος	38
4.2.1 Μέτρα για την κοινή οργάνωση της αγοράς	38
4.3 Προστασία των χοίρων	41
4.4 Εξελίξεις στον κλάδο της χοιροτροφίας	44

ΚΕΦ. 5° ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

5.1 Εισαγωγή	46
5.2 Δείκτες ρευστότητας	47
5.2.1. Ο δείκτης γενικής ρευστότητας	47
5.3 Δείκτες δανειακής επιβάρυνσης	48
5.3.1. Ο δείκτης συνολικής δανειακής επιβάρυνσης	48
5.4 Δείκτες κυκλοφοριακής ταχύτητας	49
5.4.1. Ο δείκτης συνολικής κυκλοφοριακής ταχύτητας	50
5.4.2. Ο δείκτης κυκλοφοριακής ταχύτητας παγίων περιουσιακών στοιχείων	50
5.5 Δείκτες αποδοτικότητας	51
5.5.1. Το λειτουργικό περιθώριο κέρδους	51
5.5.2. Το καθαρό περιθώριο κέρδους	52
5.5.3. Ο δείκτης συνολικής αποδοτικότητας	53

ΚΕΦ. 6° ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ

6.1 Εισαγωγή	54
6.2 Παραγωγικές επιχειρήσεις χοιρινού κρέατος	54
6.3 Αριθμοδείκτες εταιριών	58
6.4 Ανάλυση αριθμοδεικτών	59
6.5 Ανάλυση του κλάδου	62

ΚΕΦ. 7° ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ .....

64

Περιεχόμενα πινάκων και διαγραμμάτων.....	68
Βιβλιογραφία	70
Παράρτημα	72

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Όπως λέει ο μύθος, ο νεαρός κινέζος Μμπο-μπο, γιος χοιροτρόφου, ήταν ο πρώτος άνθρωπος που δοκίμασε την εξαιρετική γεύση του ψητού γουρουνόπουλου, όταν από λάθος χειρισμό, έβαλε φωτιά στην αχυρένια καλύβα με τα γουρούνια του πατέρα του. Προσπάθησε να σβήσει τη φωτιά και έχοντας την ελπίδα ότι κάποιο απ' τα γουρουνάκια ήταν ακόμα ζωντανό, έκανε την κλασική δοκιμή με το δάχτυλό του. Όμως κάηκε. Όπως ήταν φυσικό, έβαλε ενστικτωδώς το δάχτυλο στο στόμα του και να η αποκάλυψη της γεύσης. Από τότε, οι κινέζοι καίνε τις αχυρένιες καλύβες με τα γουρούνια τους και πουλάνε ψητά γουρουνόπουλα. Αυτά συνέβησαν κάπου 7.000 χρόνια πριν και οι κινέζοι θεωρούνται οι πρώτοι που εξημέρωσαν το γουρούνι και είναι πρόγονοι όλων των χοιροτρόφων.

Όμως για αυτόν τον συνοδοιπόρο των 7 χιλιοετηρίδων, υπάρχουν αναφορές και εμπειρίες σε πολλούς και ενδιαφέροντες άλλους τομείς. Μελετητές και γνώστες της συμπεριφοράς των γουρουνιών, υποστηρίζουν ότι είναι λανθασμένη η αντίληψη πως "ο σκύλος είναι ο καλύτερος φίλος του ανθρώπου". Έχουμε στοιχεία που υποστηρίζουν ότι το γουρούνι είναι το ίδιο πρόθυμο, φιλόστοργο και αφοσιωμένο, έχοντας συγχρόνως την ικανότητα να φέρνει τις παντόφλες στο αφεντικό του, όταν αυτός επιστρέφει στο σπίτι του, κουρασμένος από τη δουλειά της ημέρας. Υπάρχουν μάλιστα υποστηρικτές που έχουν προτείνει τον απεγκλωβισμό του γουρουνιού απ' το χοιροστάσιο και τη μεταφορά του στα σαλόνια. Ήδη στην Ασία έχουν εντοπισθεί μικρόσωμοι τύποι γουρουνιών προς αυτή την κατεύθυνση (diminutive pet pigs).

Ενα άλλο στοιχείο που έχει εντυπωσιάσει τους ερευνητές, είναι η εξυπνάδα του γουρουνιού. Ενα ερευνητικό πρόγραμμα πέντε ετών στο πανεπιστήμιο του Kentucky, επιβεβαίωσε ότι τα γουρούνια είναι τα εξυπνότερα από όλα τα εξημερωμένα ζώα, συμπεριλαμβανομένων και των σκυλιών. Τα γουρούνια διδάχτηκαν να κυνηγούν θηράματα, να κάνουν κούρσες όπως τα άλογα, να χορεύουν, να εντοπίζουν συγκεκριμένες κάρτες σε μία τράπουλα, να περπατάνε στα δύο πίσω πόδια φορώντας ψηλοτάκουνα παπούτσια και να αντιλαμβάνονται, πριν απ' τον άνθρωπο, την ύπαρξη ναρκοπεδίου. Τα γουρούνια είναι περίεργα ζώα. Θέλουν να ελέγχουν το κάθε τι. Το κάθε αντικείμενο το μυρίζουν, το πιέζουν, το ψάχνουν και παρακολουθούν επίμονα

το τι μπορεί να κάνει. Ένας εγγλέζος χοιροτρόφος επιβεβαιώνει ότι αν σε ένα γουρούνι, διδάξεις κάτι με το σωστό τρόπο, το αντιλαμβάνεται από την πρώτη φορά.

Έχουμε, λοιπόν, έναν συνοδοιπόρο παραγωγικό, φιλικό, έξυπνο, αλλά και χαριτωμένο. Με την αναφορά της λέξης "γουρουνάκι", οι άνθρωποι χαμογελούν. Μας φέρνει στο νου μια εικόνα με ροζ δέρμα, μια στριφτή ουρά, για να μη προσθέσουμε τις ροδοψημένες, κρατσανιστές πετσούλες του ψητού γουρουνόπουλου. Το γουρούνι ενέπνευσε και εξακολουθεί να εμπνέει συγγραφείς, παραμυθάδες και καλλιτέχνες, από το Οβίδιο μέχρι το Χόλλυγουντ. Όμως, ίδιο ζώο είναι και το "γουρούνι", το κακό γουρούνι. Τα γουρούνια υπήρξαν πάντοτε και εκφραστές των πιο αποκρουστικών συναισθημάτων: λαιμαργία, βρωμιά, απάθεια. Αποκαλώντας κάποιον "γουρούνι", εννοούμε άτομο χοντρόπετσο, απεχθές, έκφυλο, κτηνώδες και όλα μαζί.

Όπως και αν έχει η υπόθεση, αυτός ο πολυδιάστατος και παραγωγικός συνοδοιπόρος μας, επέδρασε σημαντικά στην αγροτική οικονομία και χωρίς ιδιαίτερη επιβάρυνση για τη διατροφή του (αξιοποιούσε, παλιά τουλάχιστον, αποφάγια της οικογένειας), εξασφαλίζοντας στο νοικοκυριό κρέας και λίπος για όλη τη χρονιά. Και τώρα, αφού έφτασε σε εκπληκτικά επίπεδα παραγωγικότητας και εντατικοποίησης, στο κατώφλι του 21ου αιώνα, καλείται να γυρίσει σε μορφές εκτροφής, έστω και μερικώς, όπως εκείνες στην εποχή του Ομήρου.

Φαίνεται ότι ακόμα ο άνθρωπος δεν μπορεί να καθορίσει τη στάση του απέναντι σ' αυτό το ζώο, το τόσο χρήσιμο και ταυτόχρονα μυστηριώδες και αντιφατικό, παχύ αλλά κομψό. Ο άνθρωπος, αβέβαιος για τη στάση του στη ζωή και το θάνατο των γουρουνιών, όπως και για τη δική του, δημιουργεί εικόνες και παραστάσεις για αυτό το ζώο, που αποκαλύπτουν μικτά αισθήματα έλξης και αποστροφής, αισθηματισμού και ενοχής. Αυτή η πολυπλοκότητα και το πολυδιάστατο του χαρακτήρα αυτού του ζώου, ίσως, ήταν ο λόγος που ο Χάρρυ Τρούμαν έλεγε ότι "κανένας άνθρωπος δεν δικαιούται να γίνει πρόεδρος, αν πρώτα δεν αντιληφθεί τη συμπεριφορά των γουρουνιών". (*Αγρότυπος*, 8/2000, σελ. 7).

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελλάδα είναι μία χώρα χωρίς ιδιαίτερη παράδοση στη χοιροτροφία. Κατά τις δεκαετίες του 1940 και 1950 έγινε μία προσπάθεια ανάπτυξης της ελληνικής χοιροτροφίας, η οποία απέβλεπε στη δημιουργία μικρών οικόσιτων μονάδων. Παρόλα αυτά όμως αντιμετώπιζε πολλά διαρθρωτικά προβλήματα με αποτέλεσμα την χαμηλή παραγωγικότητα.

Η ελληνική χοιροτροφία άρχισε να αναπτύσσεται σημαντικά στη δεκαετία του 1960, εξαιτίας της ανάγκης για κάλυψη της αυξημένης ζήτησης κρέατος, που δεν μπορούσε να καλυφθεί μόνο από τους υπόλοιπους κλάδους παραγωγής. Η χαρακτηριστική μορφή μιας εκμετάλλευσης κατά τη δεκαετία αυτή ήταν κυρίως οικογενειακή (μεγέθους 10–20 χοιρομητέρων).

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, η χοιροτροφία μεταπήδησε στη βιομηχανική παραγωγή και δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα μεγάλες επιχειρηματικές εκμεταλλεύσεις (100–500 χοιρομητέρες) και συστηματικές οικογενειακές εκμεταλλεύσεις (20-50 χοιρομητέρες).

Η ελληνική χοιροτροφία συγκρινόμενη σήμερα με το επίπεδο που βρισκόταν στις αρχές της δεκαετίας του 1970, πραγματοποίησε σημαντική πρόοδο, συγκριτικά όμως με το επίπεδο της χοιροτροφίας άλλων κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. υστερεί ακόμη σημαντικά.

Στόχος της εργασίας αυτής είναι η διερεύνηση της αγοράς της ελληνικής χοιροτροφίας, καθώς επίσης η εξέταση της οικονομικότητας και της ανταγωνιστικότητας του κλάδου. Μέσα από την παρούσα εργασία, θα εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για τις δυνατότητες βελτίωσης και ανάπτυξης του κλάδου, ώστε να γίνει η ελληνική χοιροτροφία ανταγωνιστικότερη από ό,τι εμφανίζεται σήμερα.

Στην ανεύρεση του υλικού για την εργασία κύρια πηγή αποτέλεσαν ο δικτυακός χώρος, πληροφορίες από κλαδικές μελέτες, άρθρα από ελληνικά περιοδικά που εντάσσονται στον ευρύτερο τομέα της κτηνοτροφίας, καθώς επίσης και διδακτορικές διατριβές.

Η εργασία αυτή έγινε με την καθοδήγηση του καθηγητή κ. Σ. Αγγελόπουλου, του τμήματος Διοίκησης Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων της σχολής Τεχνολογίας Γεωπονίας, τον οποίο ευχαριστώ θερμά για τη βοήθεια

που προσέφερε για τη συγγραφή και πραγματοποίηση της πτυχιακής μου εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο Η ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΙΑΣ ΔΙΕΘΝΩΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1.1 ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Στην εξέλιξη της χοιροτροφίας διαχρονικά μπορούμε να διακρίνουμε τρεις μεγάλους σταθμούς που είναι στενά συνδεδεμένοι με τις συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων. (Κατσαούνης – Σπαής, 1998).

Ο πρώτος σταθμός είναι η εξημέρωση του αγριόχοιρου την 7^η χιλιετία π.Χ., που συμπίπτει με την εγκατάλειψη της νομαδικής ζωής από ορισμένες ομάδες ανθρώπων και τη μόνιμη εγκατάστασή τους σε ορισμένες περιοχές.

Για χιλιάδες χρόνια, τα ζώα εκτρέφονταν κατά εκτατικό τρόπο, και βρίσκονταν σε ημιάγρια κατάσταση. Δεν υπήρξε καμία προσπάθεια συστηματοποίησης της εκτροφής, ενώ για τη διατροφή τους χρησιμοποιούνταν μικρές ποσότητες δημητριακών και κυρίως υπολείμματα των τροφών του ανθρώπου.

Τα πρώτα ζώα εξημερώθηκαν στην Ασία. Στην Ευρώπη δεν έγινε εισαγωγή εξημερωμένων ζώων, αλλά μεθόδων εξημέρωσης και εκτροφής από τους κατοίκους της Μικράς Ασίας και τους Έλληνες. Σ' αυτή την περίοδο δημιουργήθηκαν δύο μεγάλα χοιροτροφικά κέντρα, το ένα στην Κίνα και την Νοτιοανατολική Ασία και το δεύτερο, πολλά χρόνια αργότερα, στη Βαλτική.

Σε μεγάλες όμως περιοχές της Γης, η χοιροτροφία δεν παρουσίασε ανάπτυξη. Αυτό, γιατί ήταν εύκολη η εκτροφή βοοειδών ή για θρησκευτικούς λόγους. Ακόμα και σήμερα, περισσότερα από 750 εκατομμύρια άνθρωποι θεωρούν τον χοίρο «ακάθαρτο» ζώο και δεν καταναλώνουν χοιρινό κρέας σε οποιαδήποτε μορφή.

Ο δεύτερος σταθμός στην εξέλιξη της χοιροτροφίας είναι το τέλος του 18^{ου} αιώνα και οι αρχές του 19^{ου}. Την εποχή αυτή αρχίζουν να δημιουργούνται στην Αγγλία οι πρώτες υψηλής παραγωγικής ικανότητας φυλές χοίρων. Τους Άγγλους μιμούνται οι Δανοί και στη συνέχεια οι Ολλανδοί. Έτσι στα τέλη του 19^{ου} αιώνα όλες οι ζωοτεχνικά αναπτυγμένες χώρες έχουν τις «εθνικές» φυλές τους.

Κατά την περίοδο αυτή, ο χοίρος βγήκε από την ημιάγρια κατάσταση που παρέμεινε για αιώνες και παρουσίασε σημαντική βελτίωση στις αποδόσεις του. Η εκτροφή του όμως δεν χαρακτηριζόταν από εντατικοποίηση.

Ο τρίτος σταθμός είναι πρόσφατος και αναφέρεται στη δεκαετία του 1950, όπου η χοιροτροφία, έπειτα από χιλιετίες παραδοσιακών μεθόδων εκτροφής, μεταπήδησε στη βιομηχανική παραγωγή.

Κάποιοι από τους ευνοϊκούς παράγοντες που βοήθησαν στο να αναπτυχθεί η χοιροτροφία είναι:

α) Οι υψηλές ανάγκες σε κρέας, εξαιτίας της ανόδου του βιοτικού επιπέδου στις αναπτυγμένες οικονομικά χώρες και γενικά την αύξηση του πληθυσμού. Οι καταναλωτές στρέφονται σε νόστιμα και τρυφερά κρέατα, δηλαδή σε χοιρινά.

β) Οι χοίροι είναι πολύτοκα ζώα, αυξάνονται γρήγορα και είναι πρώιμοι γεννητικά και αποδοτικοί κρεοπαραγωγικά. Μία χοιρομητέρα ηλικίας 19 μηνών μπορεί να δώσει σε κάθε γέννα 8-10 χοιρίδια, τα οποία είναι 90 χλγ. περίπου κατά την ηλικία σφαγής, με μέση απόδοση σε σφάγιο 72%. Δηλαδή, αποδίδει 600 περίπου χλγ. σφάγιο στην κάθε γέννα.

γ) Οι χοίροι επιδέχονται ομαδική εκτροφή σε περιορισμένους χώρους. Ως χοιροστάσιο μπορεί να χρησιμοποιηθεί χώρος ακατάλληλος για οποιαδήποτε καλλιέργεια. Παράλληλα, η εκτροφή είναι κλειστού τύπου και συνεπώς ανεξάρτητη από τις καιρικές συνθήκες, ενώ εξυπηρετείται από λίγους εργάτες (ένας εργάτης μπορεί να περιποιηθεί 3.000 ως 10.000 παχυνόμενους χοίρους ανά έτος).

Αντίστοιχα όμως, υπάρχουν παράγοντες οι οποίοι περιορίζουν τη δυνατότητα ανάπτυξης του κλάδου της χοιροτροφίας. Τέτοιοι είναι:

α) Η αύξηση του βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων δεν συνοδεύεται από ανάλογη αύξηση της κατανάλωσης χοιρινού κρέατος. Πέρα από ένα επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης η κατανάλωση χοιρινού κρέατος σταθεροποιείται. Όσοι έχουν υψηλά εισοδήματα προτιμούν το κρέας των μηρυκαστικών και ειδικότερα το βόειο.

β) Η γρήγορη αύξηση των παχυνόμενων χοίρων προκαλεί υπερπαραγωγή χοιρινού κρέατος. Τα πλεονάσματα δεν απορροφούνται και οι τιμές ακολουθούν πτωτική τάση.

γ) Ο υψηλής παραγωγικής ικανότητας χοίρος, έπαψε να είναι παμφάγος. Μεταβλήθηκε σε έναν μεγάλο καταναλωτή συμπυκνωμένων και φτωχών σε κυτταρίνες τροφών και απαιτεί υψηλού κόστους διατροφή.

δ) Η εντατικοποίηση της εκτροφής απαιτεί υψηλές επενδύσεις. Η ίδρυση αλλά και η λειτουργία μιας σύγχρονης χοιροτροφικής επιχείρησης απαιτεί υψηλή χρηματοδότηση από τράπεζες.

ε) Η συγκέντρωση πολλών ζώων σε περιορισμένο χώρο και η εντατική εκτροφή τους δημιουργούν έντονα υγειονομικά προβλήματα. Ιδιαίτερα, οι μεγάλες χοιροτροφικές μονάδες έχουν μεγάλη παραγωγή αποβλήτων και δημιουργούν προβλήματα ρύπανσης και σε ορισμένες περιπτώσεις μόλυνσης του περιβάλλοντος.

Η ανάπτυξη της χοιροτροφίας, παγκοσμίως, γράφει την ιστορία της χιλιάδες χρόνια τώρα. Έχει φτάσει σε υψηλό σημείο εξέλιξης, τόσο ώστε να προβληματίζει για τη δυνατότητα επιπλέον ανάπτυξής της. Η τελευταία όμως, εννοείται ότι μπορεί να εκσυγχρονιστεί ακολουθώντας την πρόοδο της τεχνολογίας, αρκεί οι διεθνείς κοινωνικο - οικονομικές συνθήκες που επηρεάζουν τον κλάδο να είναι ευνοϊκές.

1.2 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΧΟΙΡΙΝΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ

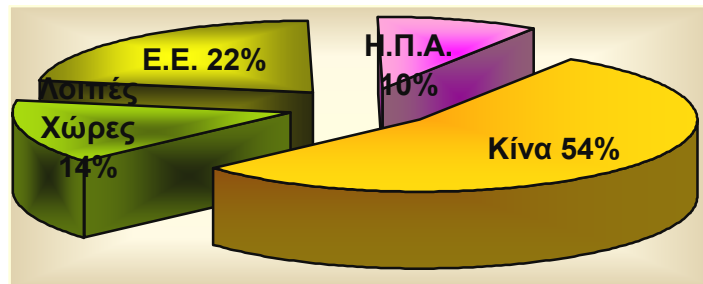
Σύμφωνα με στοιχεία του FAO η παραγωγή παγκοσμίως, χοιρινού κρέατος διαμορφώθηκε σε 102,7 εκ. τόνους το 2005 καταλαμβάνοντας το υψηλότερο μερίδιο επί της συνολικής παγκόσμιας παραγωγής κρέατος (40%). Παρακάτω στον πίνακα 1.1 παρουσιάζονται οι 10 κύριες παραγωγικές χώρες χοιρινού κρέατος για το 2005.

Πίνακας 1.1 – 10 πρώτες παραγωγικές χώρες χοιρινού κρέατος 2005

1. Κίνα	49.685	6. Ρωσία	1.755
2. Ε.Ε.- 25	21.200	7. Ιαπωνία	1.250
3. Η.Π.Α.	9.392	8. Μεξικό	1.195
4. Βραζιλία	2.800	9. Φιλιππίνες	1.100
5. Καναδάς	1.915	10. Κορέα	1.036
<i>Ποσότητα σε χιλ. τόνους</i>		<i>Πηγή: FAO</i>	

Από τον πίνακα 1.1 και το διάγραμμα 1.1 που παρουσιάζουν την παγκόσμια παραγωγή και κατανάλωση χοιρινού κρέατος, παρατηρούμε ότι οι χώρες που εμπλέκονται στην αγορά του χοιρείου κρέατος, ως επί το πλείστον έχουν παραγωγή αντίστοιχη περίπου της κατανάλωσής τους.

Διάγραμμα 1.1 - Παγκόσμια ποσοστιαία κατανάλωση χοιρινού κρέατος 2005

Πηγή: FAO

Παρατηρείται επίσης, ότι η αγορά χοιρείου κρέατος διεθνώς επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες. Ευρώπη και Η.Π.Α., δύο από τις πιο ανεπτυγμένες περιοχές του πλανήτη, με πρώτες τις Η.Π.Α. και αντίστοιχο περίπου πληθυσμό, μας δείχνουν ότι η ζήτηση χοιρείου κρέατος ανά περιοχή του πλανήτη, δεν ακολουθεί το ρυθμό ανάπτυξής της, αλλά φθίνει από ένα σημείο και μετά. Αυτό φαίνεται και από τη μικρή ζήτηση της ανεπτυγμένης Ιαπωνίας, αν σκεφτεί κανείς ότι αριθμεί περισσότερους των 100.000.000 κατοίκων.

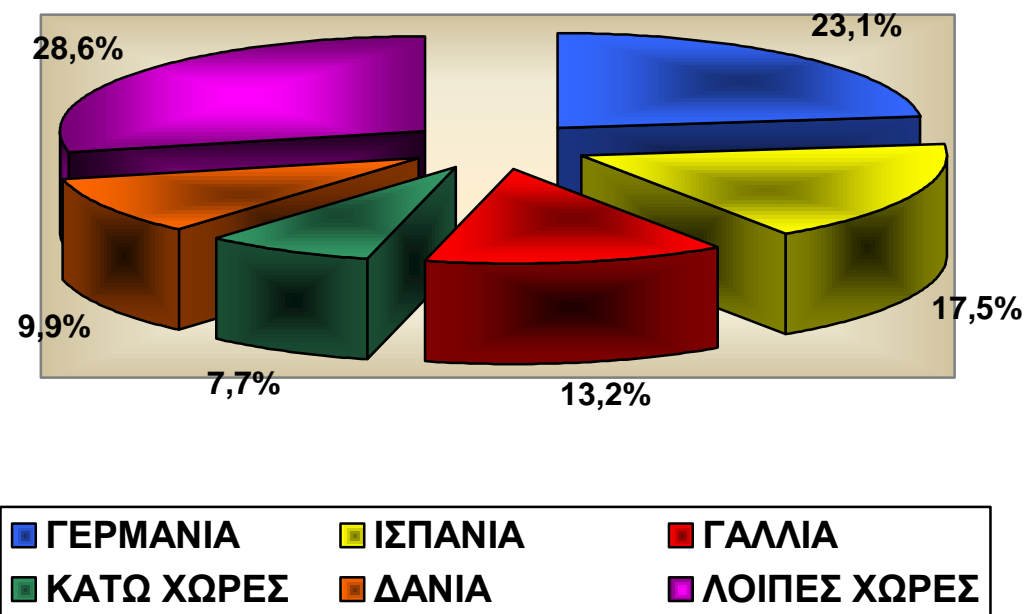
Μια άλλη διαπίστωση από τα προαναφερθέντα διαθέσιμα στοιχεία είναι η απουσία από την αγορά χοιρείου κρέατος μεγάλων περιοχών της γης, είτε για θρησκευτικούς, είτε για οικονομικούς λόγους. Ευνόητη έτσι γίνεται η μηδαμινή κατανάλωση της φτωχής Αφρικής και η απουσία μεγάλων πληθυσμιακά μουσουλμανικών χωρών.

Τέλος, η πρωτιά της Κίνας στην αγορά του χοιρινού κρέατος, μιας χώρας με σχετικά χαμηλό βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της, που παρόλα αυτά καταναλώνει και παράγει το 50% της παγκόσμιας παραγωγής, οφείλεται στην παράδοση που έχουν οι Κινέζοι στην εκτροφή χοίρων, μία παράδοση χιλιάδων ετών που δε διακόπηκε ποτέ.

1.3 ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΧΟΙΡΙΝΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση παράγει 17,8 εκατομμύρια τόνους χοίρειου κρέατος ετησίως και είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος παραγωγός στον κόσμο μετά την Κίνα. Το 2005 η παραγωγή ανήλθε σε 21,2 εκατομμύρια τόνους (Ε.Ε-25) σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας. Οι κυριότερες χώρες παραγωγής χοίρειου κρέατος το 2002 ήταν: η Γερμανία με 23,1% της παραγωγής, η Ισπανία (17,5%), η Γαλλία (13,2%), οι Κάτω Χώρες (7,7%) και η Δανία (9,9%), (διάγραμμα 1.2), ενώ η ετήσια κατά κεφαλή κατανάλωση χοιρινού κρέατος στην Ευρωπαϊκή Ένωση ανέρχεται κατά μέσο όρο σε 43 κιλά. Ο αριθμός αυτός ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών ενώ σύμφωνα με εκτιμήσεις της στατιστικής υπηρεσίας η ετήσια κατά κεφαλή κατανάλωση αναμένεται να ανέλθει στα 44,4 κιλά το 2012. (www.eurostat.com).

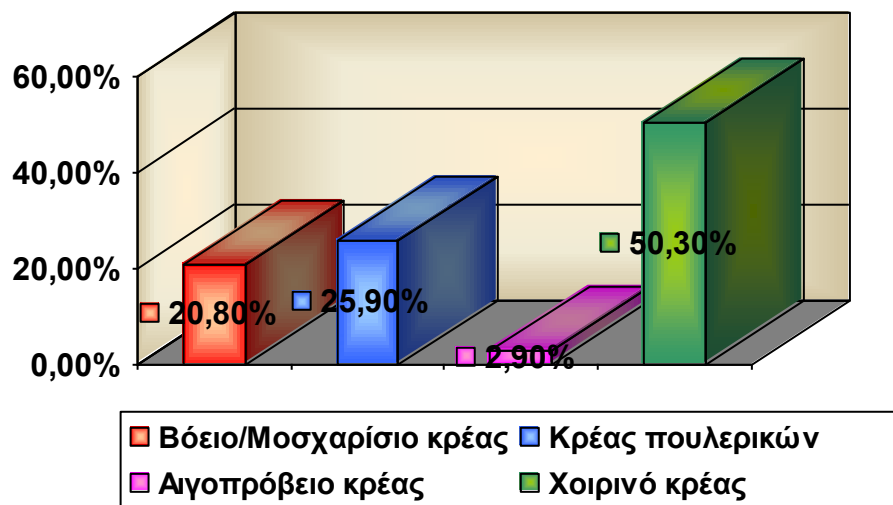
Διάγραμμα 1.2 – Ευρωπαϊκή παραγωγή χοιρινού κρέατος 2002

Πηγή: Eurostat

Στο διάγραμμα 1.3 παρατίθενται τα μερίδια παραγωγής ανά κατηγορία κρέατος στην Ευρωπαϊκή Ένωση το έτος 2005.

Διάγραμμα 1.3- Μερίδια παραγωγής ανά κατηγορία κρέατος στην Ευρωπαϊκή Ένωση 2005

Πηγή: Eurostat

Το μεγαλύτερο μερίδιο στην παραγωγή την εξεταζόμενη περίοδο, καταλαμβάνει το χοιρινό κρέας με 50,3% της συνολικής παραγωγής κρέατος, ακολουθεί το κρέας πουλερικών με μερίδιο 25,9%, και έπειτα το βόειο κρέας με 20,8% της συνολικής παραγωγής. Το αιγοπρόβειο κατέχει το μικρότερο μερίδιο στην παραγωγή κρέατος στην Ευρώπη.

Γενικά, η αγορά χοίρειου κρέατος, όπως συμβαίνει με ολόκληρο τον τομέα της κτηνοτροφίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αντιμετώπισε έκτακτα περιστατικά τα οποία είχαν βραχυπρόθεσμες συνέπειες. Η σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών (ΣΕΒ), που προκάλεσε μετατόπιση της ζήτησης σε άλλους τύπους κρέατος (κυρίως πουλερικά), ευνόησε επίσης τον τομέα του χοίρειου κρέατος και συνέβαλε σε καλύτερες τιμές την περίοδο 2000 - 2005. Σε ορισμένα κράτη, εμφανίστηκαν νέες επενδύσεις και αύξηση του δυναμικού αναπαραγωγής. Ωστόσο, μεταξύ των μέτρων που λήφθηκαν άμεσα για την αντιμετώπιση της ΣΕΒ, η προσωρινή απαγόρευση της χρήσης ζωικών πρωτεϊνών σε ζωοτροφές για χοίρους και πουλερικά επηρέασαν αρνητικά τις τιμές των ζωοτροφών και τα περιθώρια κέρδους των παραγωγών.

Η εμφάνιση του αφθώδους πυρετού στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη συνέχεια στην Ιρλανδία, στη Γαλλία και στις Κάτω Χώρες το 2001 διατάραξε επίσης τον τομέα του χοίρειου κρέατος. Λόγω της εμφάνισης της ασθένειας αυτής, οι περιορισμοί μεταφοράς ζωικού κεφαλαίου, σε συνδυασμό με αρκετές

απαγορεύσεις εξαγωγής από τρίτες χώρες, δημιούργησαν σοβαρές διαταραχές στη σφαγή και στις πωλήσεις. Ο σημαντικός ρόλος των εξαγωγών καθιστά τον τομέα του χοίρειου κρέατος ιδιαίτερα ευάλωτο σε τέτοιου είδους προβλήματα που συνδέονται με τις ασθένειες. Στη δεκαετία του 1990 εμφανίστηκαν κρούσματα κλασικής πανώλης των χοίρων στη Γερμανία, στις Κάτω Χώρες και στην Ισπανία. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων).

Οι μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες προοπτικές για την κατανάλωση χοίρειου κρέατος είναι γενικά θετικές, δεδομένου ότι οι καταναλωτές στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πιθανό ότι θα εξακολουθήσουν να προτιμούν το κρέας αυτό.

Σχετικά με την εσωτερική δομή της Ευρωπαϊκής αγοράς χοιρινού κρέατος, ο παρακάτω πίνακας (πίνακας 1.2) μας βοηθά στο να αντιληφθούμε το ρόλο της κάθε χώρας της Ένωσης στο συγκεκριμένο κλάδο.

Πίνακας 1.2 – Χοιρινό κρέας – Ισοζύγιο 2000

Κράτος – μέλος	Παραγωγή	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Εσωτερική κατανάλωση	Ποσοστό αυτάρκειας %
Ε.Ε. 15	18.002	67	1.522	16.345	110
Βέλγιο/Λουξ	993	97	624	475	209
Δανία	1.642	55	1.374	349	470
Γερμανία	4.108	1.139	574	4.672	88
<u>Ελλάδα</u>	<u>140</u>	<u>202</u>	<u>2</u>	<u>339</u>	<u>41</u>
Ισπανία	2.892	100	394	2.602	111
Γαλλία	2.353	503	637	2.222	106
Ιρλανδία	251	34	128	155	162
Ιταλία	1.468	736	123	2.081	71
Ολλανδία	1.711	125	1.142	654	262
Αυστρία	520	82	135	467	111
Πορτογαλία	373	91	13	444	84
Φινλανδία	182	17	23	178	103
Σουηδία	327	48	49	326	100
Ην.Βασίλειο	1.047	580	248	1.381	76

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Γεωργίας (2002)

Παρατηρούμε λοιπόν, ότι στην Ενωμένη Ευρώπη (Ε.Ε. 15) υπάρχουν τρεις κατηγορίες χωρών. Χώρες οι οποίες, παρουσιάζουν αυτάρκεια στο χοιρινό κρέας, όπως η Σουηδία, η Φινλανδία και η Γαλλία, αλλά και χώρες που δεν πετυχαίνουν την αυτάρκειά τους. Δυστυχώς η Ελλάδα είναι αυτή με το μικρότερο συντελεστή εξ' αυτών. Άλλες χώρες στην ίδια κατάσταση, αλλά με καλύτερους συντελεστές από την Ελλάδα, είναι η Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Μέσα στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης όμως, υπάρχουν κάποιες χώρες (Δανία, Κάτω Χώρες, Ισπανία, Ιρλανδία), οι οποίες έχουν χαρακτήρα καθαρά εξαγωγικό. Υπερκαλύπτουν τις εσωτερικές τους ανάγκες, και τροφοδοτούν τις υπόλοιπες μη αυτάρκεις χώρες της Ένωσης. Οι χώρες αυτές είναι και η αιτία ώστε η Ευρωπαϊκή Ένωση συνολικά να παρουσιάζεται ως περιοχή που κάνει εξαγωγές, διότι η τελευταία ομάδα κρατών εξάγει χοιρινό κρέας και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Όσο αφορά τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί σημαντικό γεγονός για τον κλάδο της χοιροτροφίας. Η διεύρυνση προβλέπεται να προκαλέσει αύξηση της παραγωγής στα νέα κράτη. Μεγάλοι παραγωγοί και καταναλωτές χοιρείου κρέατος θα εξακολουθήσουν να βρίσκονται στην Πολωνία, όπου υπάρχει ακόμα δυνατότητα επέκτασης της παραγωγής. Παράλληλα, η αναμενόμενη αύξηση των εισοδημάτων θα οδηγήσει σε αύξηση της κατανάλωσης κρέατος.

Σχετικά με τις ετήσιες εισαγωγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες είναι της τάξεως των 50.000 τόνων, δεν αποτελούν σοβαρό παράγοντα διατήρησης της ισορροπίας στην αγορά χοιρείου κρέατος, δεδομένου ότι η ετήσια παραγωγή χοιρινού κρέατος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το 2006 ανέρχεται σε 21,9 εκ. τόνους. Οι δασμολογικές ποσοστώσεις επιτρέπουν ακόμη την εισαγωγή 250.000 τόνων ετησίως, ωστόσο οι ποσοστώσεις δεν έχουν εξαντληθεί για διάφορους λόγους, όπως είναι τα ανεπαρκή πρότυπα για τα σφαγεία.

Από την άλλη πλευρά, οι ετήσιες εξαγωγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε τρίτες χώρες είναι σημαντικές και εκτιμώνται για το 2007 σε 1,3 εκ. τόνους, είναι όμως δυνατόν να καταστούν αβέβαιες εάν επιβληθούν κτηνιατρικοί περιορισμοί στις εισάγουσες χώρες όπως είναι η Ιαπωνία, όπου το χοιρινό κρέας από τη Δανία κατέχει σημαντική θέση. *(Βακάκης Φώτιος, Περιοδικό Γεωργία – Κτηνοτροφία, τεύχος 1/2008).*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Η ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 ΓΕΝΙΚΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει παράδοση στην χοιροτροφία. Κατά τους ομηρικούς χρόνους ανθούσε η αγελαία χοιροτροφία, στη συνέχεια όμως, παρουσίασε μείωση και έφτασε σε πολύ χαμηλή στάθμη κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας. (Κατσαούνης – Σπαής, 1998).

Και μετά τη σύσταση του ελεύθερου ελληνικού κράτους, η χοιροτροφία δεν παρουσίασε πρόοδο. Ακόμα και το 1940 δεν υπήρχε στην Ελλάδα μία εγχώρια εθνική φυλή.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1950 έγινε μια προσπάθεια ανάπτυξης της ελληνικής χοιροτροφίας, η οποία απέβλεπε κυρίως στη δημιουργία μικρών μονάδων δυναμικότητας 2-3 χοιρομητέρων. Παράλληλα, δημιουργήθηκαν και «επιχειρηματικές εκμεταλλεύσεις» από 10 έως 30 χοιρομητέρες. Οι συνθήκες εκτροφής των ζώων παρουσίαζαν σημαντικά προβλήματα, με συνέπεια την πολύ χαμηλή παραγωγικότητα.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1960 άρχισε μια προσπάθεια δημιουργίας μεγάλων χοιροτροφικών μονάδων της τάξεως των 120-600 χοιρομητέρων. Η χοιροτροφία, ως συστηματική δραστηριότητα, ουσιαστικά άρχισε να αναπτύσσεται στην Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του 1970, με διάφορα μέτρα που έλαβε η πολιτεία και με τη βοήθεια της Αγροτικής Τράπεζας στον πιστωτικό και στον τεχνικό τομέα. Τότε δόθηκαν πολλά και μεγάλα δάνεια για τη δημιουργία χοιροτροφικών επιχειρήσεων. Δυστυχώς, πολλά από τα δάνεια αυτά δε δόθηκαν στους κατάλληλους ανθρώπους και δεν επενδύθηκαν όπως έπρεπε. Έτσι, οι περισσότερες μονάδες που ιδρύθηκαν γρήγορα διαλύθηκαν. Τελικά όμως, δημιουργήθηκαν και επιβίωσαν ορισμένες. Στη δεκαεπταετία που ακολούθησε η βελτίωση συνεχίστηκε με εντονότερο ρυθμό. Ιδρύθηκαν μεγάλες επιχειρηματικές μονάδες με παραγωγή χιλιάδων χοίρων το χρόνο. Ο παλιός αναπαραγωγικός πληθυσμός αντικαταστάθηκε από ζώα βελτιωμένων φυλών που αγοράστηκαν απ' ευθείας από το εξωτερικό.

Στα πρώτα στάδια της ανάπτυξής της, η εγχώρια παραγωγή κάλυπτε πλήρως τις ανάγκες της αγοράς, ενώ πλέον καλύπτει λιγότερο από το ήμισυ της συνολικής εγχώριας κατανάλωσης χοιρινού κρέατος, δεδομένου ότι έχει

επεκταθεί η εισαγωγική διείσδυση σε αυτή την κατηγορία κρέατος, κυρίως από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες διαθέτουν μεγάλες μονάδες παραγωγής με μηχανολογικό εξοπλισμό υψηλής δυναμικότητας. Η ελεύθερη διακίνηση προϊόντων σε επίπεδο ενδοκοινοτικού εμπορίου, καθώς και το χαμηλότερο κόστος παραγωγής σε πολλές χώρες της Ευρώπης, αποτελούν ενισχυτικούς παράγοντες της ανταγωνιστικότητας των εισαγομένων κρεάτων.

Η ελληνική χοιροτροφία συγκρινόμενη με εκείνη των άλλων κρατών της Ε.Ε., υστερεί. Συγκρινόμενη, όμως, με το επίπεδο, στο οποίο βρισκόταν στις αρχές της δεκαετίας του 1970, έχει πραγματοποιήσει σημαντική πρόοδο.

2.2 Η ΔΟΜΗ ΚΑΙ Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Η χοιροτροφία στην Ελλάδα θεωρείται από τους δυναμικούς κλάδους της κτηνοτροφίας και της αγροτικής οικονομίας. Η συμμετοχή του κλάδου στην ακαθάριστη αξία της ζωικής παραγωγής εκτιμάται σε 10%. Ο τρόπος εκτροφής χαρακτηρίζεται εντατικός και παρέχει απασχόληση σε 30.000 άτομα. Η προσπάθεια ανάπτυξης της χοιροτροφίας ξεκίνησε τη δεκαετία του 1970, με στόχο την κάλυψη της εσωτερικής αγοράς σε χοίρειο κρέας. Η προσπάθεια αυτή, σε συνδυασμό με την εντυπωσιακή, τότε αύξηση των αποδόσεων και της εγχώριας παραγωγής καλαμποκιού, συνέβαλε αποτελεσματικά στην υποκατάσταση εισαγωγών κρέατος. Δυστυχώς, η τεχνολογική υποστήριξη του κλάδου και τα μέτρα οικονομικής πολιτικής που εφαρμόστηκαν για τη ρύθμιση της λειτουργίας του ήταν ασυμβίβαστα με τη δομή του κλάδου. *(Βακάκης Φώτιος, Περιοδικό Γεωργία – Κτηνοτροφία, τεύχος 1/2008).*

Η τεχνολογική υποστήριξη των χοιροτροφικών μονάδων υπήρξε μηδενική. Δημιουργήθηκαν μεγάλες χοιροτροφικές μονάδες χωρίς εμπειρία και τεχνική υποδομή, με αποτέλεσμα να διαμορφώνουν ακόμα και σήμερα χαμηλούς δείκτες παραγωγικότητας και να κινούνται πάνω σε μια καμπύλη υψηλού κόστους παραγωγής. Η βελτίωση της γενετικής κατάστασης των ζώων, εξαρτάται απόλυτα από το εξωτερικό. Τέλος, οι χοιροτροφικές μονάδες στηρίζονται ακόμα και σήμερα σε τεχνολογικά απαξιωμένες και ζωοτεχνικά ελλιπείς κτιριακές και μηχανολογικές εγκαταστάσεις.

Ένας άλλος αρνητικός παράγοντας ήταν η πολιτική που εφαρμόστηκε για τη ρύθμιση λειτουργίας του κλάδου, η οποία ήταν αλλοπρόσαλλη με κύρια

χαρακτηριστικά και συνέπειες, την ελλιπή χρηματοδότηση για την κάλυψη του κόστους παραγωγής και των ζημιών που προέκυπταν, όπως επίσης και την προσπάθεια των χοιροτροφικών μονάδων για αύξηση της παραγωγής, προκειμένου να καλύψουν τις αυξημένες δαπάνες, οι οποίες σε συνδυασμό με την χαμηλή παραγωγικότητα των μονάδων και το υψηλό κόστος παραγωγής, οδήγησαν σε υπερχρέωση.

Είναι παράδοξο το γεγονός ότι, παρά την επίσημη από τότε αναγνώριση του χρόνιου προβλήματος της ελληνικής χοιροτροφίας, καμιά ολοκληρωμένη προσπάθεια δεν σχεδιάστηκε που να λύνει το πρόβλημα αυτό. Τα μέτρα που κατά καιρούς έχουν παρθεί απλώς άμβλυναν τα συμπτώματα, ή μετατόπιζαν χρονικά τις συνέπειές του.

Όσο αφορά τη σημερινή εικόνα του κλάδου δεν έχει αλλάξει ουσιαστικά από τότε. Χαρακτηριστικό στοιχείο του είναι ο μεγάλος αριθμός των επιχειρήσεων που περιλαμβάνει, η πλειοψηφία των οποίων είναι μικρού μεγέθους και βιοτεχνικού χαρακτήρα. Οι μικρές αυτές εκμεταλλεύσεις διαθέτουν μικρές μονάδες εκτροφής ή προμηθεύονται ζώα από την τοπική αγορά. Επίσης, λίγες διαθέτουν σφαγεία στις εγκαταστάσεις τους, ενώ άλλες πραγματοποιούν τη σφαγή σε εγκαταστάσεις τρίτων. Οι μικρές εγκαταστάσεις, η μη τήρηση των όρων αποθήκευσης και διανομής, καθώς και η δυσκολία ελέγχου ποιότητας και εφαρμογής του υπάρχοντος κάθε φορά κρατικού και θεσμικού πλαισίου περί παραγωγής και διάθεσης κρέατος έχουν ως αποτέλεσμα η εγχώρια παραγωγή να είναι περιορισμένη, ενώ πολλές είναι εκείνες οι μικρές εταιρείες που αποχωρούν από τη χοιροτροφία.

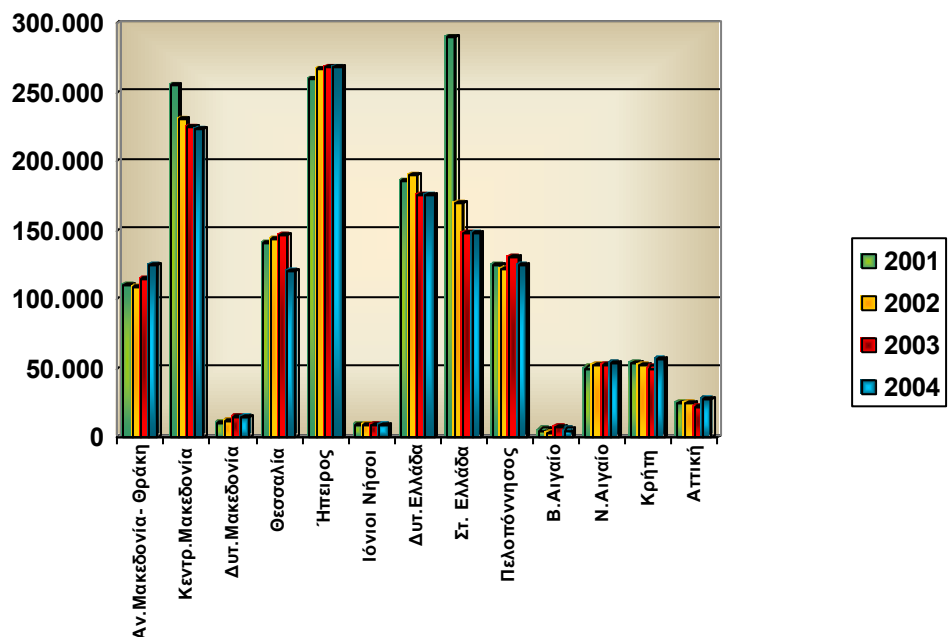
Ωστόσο, στον εξεταζόμενο κλάδο δραστηριοποιούνται ορισμένες μεγάλου μεγέθους επιχειρήσεις, οι οποίες διαθέτουν καθετοποιημένες μονάδες και ασχολούνται με όλα τα στάδια, από την εκτροφή και σφαγή των ζώων έως την παραγωγή κρέατος, την επεξεργασία και την τυποποίηση και την παραγωγή προϊόντων χοιρινού κρέατος. Η επεξεργασία και η τυποποίηση χοιρινού κρέατος αποτελεί από μόνη της το αντικείμενο πολλών εταιρειών, οι οποίες έχουν σημαντική παρουσία στην αγορά. Οι εν λόγω εταιρείες προμηθεύονται το κρέας είτε από την εγχώρια αγορά είτε από το εξωτερικό και στη συνέχεια το επεξεργάζονται και το τυποποιούν. Η επεξεργασία περιλαμβάνει κυρίως τον τεμαχισμό και την αποστέωση, ενώ η τυποποίηση γίνεται είτε σε επαγγελματική συσκευασία (μεγάλη) είτε σε μικρές μερίδες που προορίζονται για λιανική

πώληση. Σύμφωνα με εκτιμήσεις παραγόντων του κλάδου, το ποσοστό της συμμετοχής του τυποποιημένου χοιρινού κρέατος στην αγορά κυμαίνεται μεταξύ 15% - 20%, ενώ βαίνει αυξανόμενο, λόγω της ευκολίας και του ελάχιστου χρόνου που απαιτείται για την προετοιμασία του. Τέλος, η παραγωγική δυναμικότητα του κλάδου είναι αξιόλογη αφού καλύπτει σε ποσοστό 37% - 38% περίπου τις ανάγκες της ελληνικής αγοράς σε χοιρινό κρέας. (ICAP, χοιρινό κρέας, 2004).

2.3 ΖΩΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Το ζωικό κεφάλαιο αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην εξέλιξη του εξεταζόμενου κλάδου, καθώς καθορίζει τη διαθεσιμότητα της πρώτης ύλης όσο αφορά τις παραγωγικές εταιρείες του κλάδου. Στο διάγραμμα 2.1 φαίνεται πως εξελίχθηκε το σύνολο πληθυσμού των χοίρων ανά γεωγραφικό διαμέρισμα την περίοδο 2001 – 2004

Διάγραμμα 2.1 – Σύνολο πληθυσμού χοίρων ανά γεωγραφικό διαμέρισμα 2001 - 2004

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων

Από το διάγραμμα 2.1 προκύπτει πως την τετραετία 2001 – 2004 δεν υπήρξαν σημαντικές μεταβολές στο σύνολο του πληθυσμού των χοίρων ανά

γεωγραφικό διαμέρισμα. Το μεγαλύτερο μέρος του συνόλου υπήρξε στην Ήπειρο, ενώ ακολούθησε η Κεντρική Μακεδονία. Αξιοσημείωτη παρατήρηση είναι το γεγονός πως ο αριθμός των χοίρων στη Στερεά Ελλάδα μειώθηκε αισθητά την περίοδο 2001 – 2002, ενώ η μείωση συνεχίστηκε και τα επόμενα δύο χρόνια.

2.3.1 Αριθμός και αναλογία εκμεταλλεύσεων και χοιρομητέρων συναρτήσει μεγέθους για το σύνολο της χώρας

Ο αριθμός των συστηματικών χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων (δηλαδή 20 και άνω χοιρομητέρες ανά εκμετάλλευση) κατά το 1994 ήταν 920 με ένα συνολικό αριθμό 142.430 χοιρομητέρων που αντιστοιχεί σε ένα μέσο μέγεθος 155 χοιρομητέρων για ολόκληρη τη χώρα. Το 2001 η ΕΣΥΕ διενήργησε μια δειγματοληπτική έρευνα, στην οποία συμπεριέλαβε εκμεταλλεύσεις ακόμα και μιας χοιρομητέρας μέχρι εκατοντάδες χοιρομητέρες. Από την έρευνα αυτή προέκυψε ότι το σύνολο των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων στη χώρα μας ανέρχεται σε 4006 από τις οποίες το 81,9% εκτρέφουν το πολύ μέχρι 19 χοιρομητέρες, ενώ το υπόλοιπο 18,1% από 20 και πάνω χοιρομητέρες ανά εκμετάλλευση (πίνακας 2.1).

Πίνακας 2.1 – Αριθμός και αναλογία εκμεταλλεύσεων και χοιρομητέρων κατά κλάσεις μεγέθους αυτών για το σύνολο της χώρας 2001

ΚΛΑΣΕΙΣ ΜΕΓΕΘΟΥΣ	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ		ΧΟΙΡΟΜΗΤΕΡΕΣ	
	Αριθμός	%	Αριθμός	%
Μέχρι 2 χοιρομητέρες	1.602	40,0	2.352	1,7
3 – 4 »	766	19,1	2.496	1,9
5 – 9 »	595	14,8	3.625	2,7
10 – 19 »	320	8,0	4.478	3,3
20 – 49 »	247	6,2	9.000	6,7
50 – 99 »	209	5,2	14.370	10,7
100 και άνω »	267	6,7	98.453	73,0
ΣΥΝΟΛΟ	4.006	100,0	134.774	100,0

Πηγή: Δειγματοληπτική έρευνα ΕΣΥΕ 2001

Από την άλλη πλευρά το 81,9% των εκμεταλλεύσεων εκτρέφουν μόλις το 9,6% των χοιρομητέρων, ενώ εκείνες του 18,1% εκτρέφουν το 90,4% αυτών. Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι η μέγιστη πλειοψηφία δεν είναι συστηματικές χοιροτροφικές εκμεταλλεύσεις, αλλά απλώς διατηρούν ορισμένα ζώα για την κάλυψη οικογενειακών αναγκών. Ένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα της παρούσας διάρθρωσης των ελληνικών χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων είναι ότι το 6,7% αυτών, δηλαδή οι μεγάλες και οι πολύ μεγάλες εκμεταλλεύσεις, εκτρέφουν το 73,0% του συνόλου των χοιρομητέρων (134.774). Μάλιστα αρκετές από αυτές λειτουργούν ως επιχειρηματικές μονάδες κάθετης οργάνωσης τόσο στην παραγωγή, όσο και στη διάθεση του προϊόντος.

2.3.2 Αριθμός εκμεταλλεύσεων και χοίρων κατά κατηγορίες και περιοχές της χώρας

Ο συνολικός αριθμός των χοίρων που αντιστοιχεί στις 4006 εκμεταλλεύσεις ανέρχεται σε 2.260.888, που σημαίνει ότι η μέση εκμετάλλευση εκτρέφει 564 χοίρους, από τους οποίους 34 χοιρομητέρες, 2 κάπρους και 528 χοιρίδια για χρονικό διάστημα ενός έτους. (Κιτσοπανίδης, 2006).

Πίνακας 2.2 – Αριθμός εκμεταλλεύσεων και χοίρων κατά κατηγορίες και περιοχές της χώρας 2001

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	ΕΚΜ/ΣΕΙΣ	ΧΟΙΡ/ΡΕΣ	ΚΑΠΡΟΙ	ΛΟΙΠΟΙ ΧΟΙΡΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
	%	Αριθμός	Αριθμός	Αριθμός	Αριθμός
Θράκη	4,0	6.700	376	105.932	113.008
Μακεδονία	19,1	31.711	1.782	497.858	531.351
Ήπειρος	4,3	15.499	871	243.632	260.002
Θεσσαλία	16,7	18.868	1.060	296.589	316.517
Στ. Ελλάδα & Εύβοια	12,3	33.963	1.908	540.540	576.411
Πελοπόννησος	11,5	15.903	893	243.316	260.112
Κρήτη & νησιά	32,1	12.130	682	190.675	203.487
Σύνολο (αριθμός)	4.006	134.774	7.572	2.118.542	2.260.888

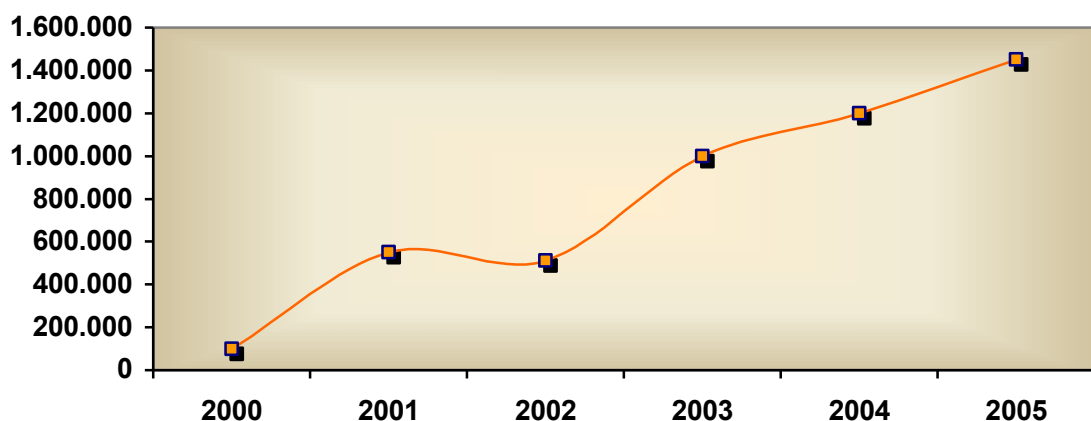
Πηγή: Δειγματοληπτική έρευνα ΕΣΥΕ 2001

Από τη σύγκριση του συνολικού αριθμού των χοίρων με τον αριθμό των εκμεταλλεύσεων κατά περιοχές φαίνεται ότι στη Μακεδονία βρίσκονται οι περισσότερες συστηματικές εκμεταλλεύσεις (765 εκμεταλλεύσεις με 31.711 χοιρομητέρες), ενώ στην Ήπειρο (172 εκμεταλλεύσεις με 15.499 χοιρομητέρες) βρίσκονται οι μεγαλύτερες συστηματικές εκμεταλλεύσεις της χώρας. Οι τρεις αυτές περιοχές ακολουθούνται από τη Θεσσαλία (669 εκμεταλλεύσεις με 18.868 χοιρομητέρες), τη Πελοπόννησο (461 εκμεταλλεύσεις με 15.903 χοιρομητέρες), τη Θράκη (160 εκμεταλλεύσεις με 6.700 χοιρομητέρες) και την Κρήτη με τα λοιπά νησιά (1.286 εκμεταλλεύσεις με 12.130 χοιρομητέρες).

2.4 ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ ΧΟΙΡΙΝΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ

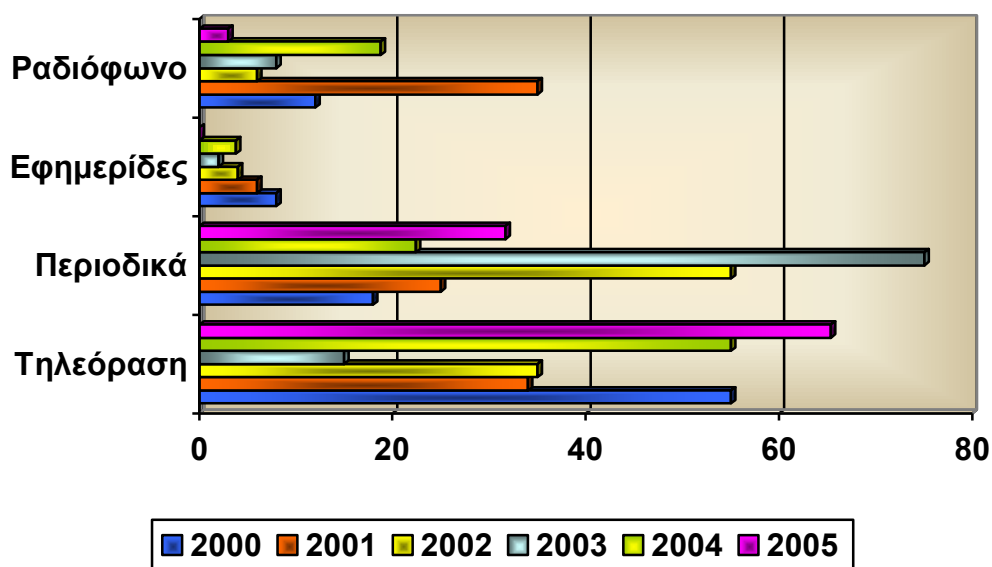
Η διαφήμιση αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα μέσα των εταιρειών για την προβολή και προώθηση των προϊόντων τους. Παρόλα αυτά, η διαφημιστική δαπάνη για το χοιρινό κρέας είναι αρκετά περιορισμένη μέχρι το 2002. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι το μεγαλύτερο μέρος των παραγωγικών επιχειρήσεων χοιρινού κρέατος δε δαπανά ποσά για τη διαφήμιση των προϊόντων τους καθώς η ζήτηση παραμένει ανώνυμη. (ICAP, χοιρινό κρέας, 2004). Τα σχετικά στοιχεία για την εξέλιξη της διαφημιστικής δαπάνης την τελευταία εξαετία, παρατίθενται στο διάγραμμα 2.2

Διάγραμμα 2.2 – Εξέλιξη διαφημιστικής δαπάνης 2000 - 2005

Πηγή: Media Services A.E

Διάγραμμα 2.3 – Διάρθρωση δαπάνης ανά μέσο ενημέρωσης 2000-2005

Πηγή: Media Services A.E.

Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 2.2, η διαφημιστική δαπάνη ακολούθησε ανοδική πορεία την περίοδο 2000 – 2005, ανερχόμενη σε 1.451.322 εκ. το 2005, έναντι μόλις 107.606 χιλ. το 2000. Όσο αφορά τη διάρθρωση της διαφημιστικής δαπάνης ανά μέσο ενημέρωσης (διάγραμμα 2.3), το 2005 η τηλεόραση απέσπασε τις υψηλότερες δαπάνες με ποσοστό περίπου 65% του συνόλου. Ακολούθησαν τα περιοδικά με 32% περίπου το ίδιο έτος. Αξίζει να σημειωθεί ότι διαχρονικά το μεγαλύτερο ποσοστό της δαπάνης κατευθύνετο στα περιοδικά.

2.5 ΔΙΚΤΥΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΧΟΙΡΙΝΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ

Οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του χοιρινού κρέατος παρουσιάζουν μεγάλη ανομοιογένεια όσο αφορά το μέγεθός τους και την οργάνωση του δικτύου διανομής των προϊόντων τους. Τα εξεταζόμενα προϊόντα διατίθενται στους τελικούς καταναλωτές κυρίως μέσω των κρεοπωλείων, των αντίστοιχων τμημάτων των σούπερ μάρκετ και των αγορών κρέατος. Σύμφωνα με δηλώσεις παραγόντων του κλάδου, αυξανόμενες είναι τα τελευταία χρόνια οι πωλήσεις χοιρινού κρέατος μέσω των σούπερ μάρκετ. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην μεγάλη ποικιλία που

διαθέτουν, καθώς και στις ανταγωνιστικές τιμές στις οποίες προσφέρουν το εξεταζόμενο προϊόν. Οι μεγάλες αλυσίδες σούπερ μάρκετ προμηθεύονται χοιρινό κρέας από εγχώριες επιχειρήσεις τόσο παραγωγής όσο και εισαγωγής χοιρινού κρέατος, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις πραγματοποιούν απευθείας εισαγωγές. Η σημαντική ανάπτυξη των μεγάλων αλυσίδων σούπερ μάρκετ έχει εντείνει τον ήδη υφιστάμενο ανταγωνισμό σε επίπεδο εμπορίου, καθώς συγκεντρώνουν συνεχώς μεγαλύτερο μέρος της συνολικής αγοράς.

Ορισμένες από τις εταιρείες του κλάδου διαθέτουν ιδιόκτητα καταστήματα για τη διακίνηση των προϊόντων τους. Παρόλα αυτά, η διακίνηση γίνεται συνήθως μέσω χονδρεμπόρων, ενώ μικρές ποσότητες χοιρινού κρέατος διατίθενται απευθείας σε σούπερ μάρκετ και κρεοπωλεία. Σε περιοχές όπου δε λειτουργούν κεντρικές αγορές κρέατος, ο λιανοπωλητής απευθύνεται συνήθως άμεσα στους παραγωγούς χοιρινού κρέατος, χωρίς τη μεσολάβηση χονδρεμπόρων.

Ο συνηθέστερος όρος εμπορίου στην αγορά χοιρινού κρέατος αλλά και γενικότερα στην αγορά κρέατος είναι η πίστωση, συνήθως ενός έως τριών μηνών, και οι επιταγές, ενώ οι συναλλαγές μετρητοίς είναι σπανιότερες, εξαιτίας της περιορισμένης οικονομικής ρευστότητας. Οι εκπτώσεις είναι περιορισμένες στη χρήση τους, ενώ αποτελούν σημαντικό μέσο προώθησης των μεγάλων κυρίως εταιρειών. Σύμφωνα με δηλώσεις παραγόντων του κλάδου, οι μεγαλύτερες εκπτώσεις πραγματοποιούνται προς τα σούπερ μάρκετ. (*ICAP, χοιρινό κρέας, 2003*).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΕΓΧΩΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΧΟΙΡΙΝΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί γίνεται παρουσίαση της παραγωγής, των εισαγωγών και εξαγωγών και της κατανάλωσης χοιρινού κρέατος σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Γεωργίας και της ΕΣΥΕ.

3.1 Η ΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΧΟΙΡΙΝΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ - ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

Σε γενικές γραμμές, η ζήτηση των διαφόρων προϊόντων επηρεάζεται σημαντικά από τις τιμές, τόσο των ιδίων όσο και των υποκατάστατων ή συμπληρωματικών αγαθών τους. Το χοιρινό κρέας ωστόσο, αποτελεί στη χώρα μας μια βασική κατηγορία διατροφής και ως εκ τούτου, η ζήτηση του χαρακτηρίζεται από χαμηλή ελαστικότητα ως προς την τιμή. Εντούτοις, η τιμή σε συνδυασμό με το διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών, επηρεάζουν τη διάρθρωση της κατανάλωσης μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών κρέατος, καθορίζοντας το βαθμό υποκατάστασής τους.

Οι καταναλωτικές προτιμήσεις επιδρούν εξίσου σημαντικά στη ζήτηση και διαμορφώνονται από τις εκάστοτε διατροφικές συνήθειες, καθώς και την εποχικότητα, ή ακόμη και από τα έθιμα και τις παραδόσεις, που ευνοούν την κατανάλωση συγκεκριμένης κατηγορίας κρέατος κατά περιόδους. Για παράδειγμα, το κρέας των πουλερικών (λευκό κρέας) θεωρείται υγιεινότερος τρόπος διατροφής, συγκριτικά με άλλες κατηγορίες κρέατος. Επίσης, λόγοι παραδοσιακοί εκτινάσσουν στα ύψη τη ζήτηση συγκεκριμένου είδους κρέατος σε εορταστικές περιόδους.

Η αντίληψη περί ποιότητας του κρέατος αποτελεί έναν επιπλέον παράγοντα που προσδιορίζει τη ζήτησή του και επηρεάζεται από χαρακτηριστικά, όπως η εμφάνιση και η συσκευασία των προϊόντων. Οι Έλληνες καταναλωτές δίνουν ιδιαίτερη σημασία σε αυτά, γεγονός το οποίο έχει ως αποτέλεσμα η τυποποίηση κρέατος σε μικρές μερίδες να γνωρίζει ανοδική ζήτηση. Επιπλέον, παρά το γεγονός ότι τα εισαγόμενα χοιρινά κρέατα έχουν πολλές φορές χαμηλότερη τιμή από αυτήν των εγχωρίως παραγομένων, τα εγχώρια προϊόντα θεωρούνται υψηλότερης ποιότητας και έχουν κερδίσει την εκτίμηση και την εμπιστοσύνη των Ελλήνων καταναλωτών.

Αξιοσημείωτος παράγοντας που επηρεάζει τη ζήτηση του χοιρινού κρέατος είναι και ορισμένα συγκυριακά ή απρόβλεπτα γεγονότα που σχετίζονται με την ευαίσθητη φύση των ειδών διατροφής γενικότερα. Η ασθένεια της σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας των βοοειδών καθώς και οι φημολογίες για κινδύνους από εξάπλωση της νόσου των πουλερικών επηρεάζουν έντονα την αντίληψη των καταναλωτών, με αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης του χοιρινού κρέατος. (ICAP, κρέας, 2003).

3.2 ΜΕΓΕΘΟΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Η παραγωγή χοιρινού κρέατος παρουσίασε αρνητική εξέλιξη κατά την τελευταία 20ετία. Οι μεταβολές που σημειώθηκαν στη διάρθρωση των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων, στα μεγέθη και τον αριθμό τους, την τεχνολογία, τη γενετική βελτίωση και τις συνθήκες εκτροφής, είχαν ως συνέπεια την αύξηση της παραγωγής χοιρινού κρέατος από 154 χιλιάδες τόνους το 1981 και 158 χιλιάδες τόνους το 1986, για να φτάσουμε τους 147 χιλιάδες τόνους το 1996. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων). Στη συνέχεια (πίνακας 3.1) παρουσιάζεται η εξέλιξη της εγχώριας παραγωγής χοιρινού κρέατος το διάστημα 1997 – 2005.

Πίνακας 3.1 – Εξέλιξη της εγχώριας παραγωγής χοιρινού κρέατος 1997 - 2005

ΕΤΟΣ	ΧΟΙΡΙΝΟ ΚΡΕΑΣ
1997	144.646
1998	142.262
1999	139.844
2000	138.963
2001	135.163
2002	135.311
2003	131.060
2004	135.837
2005	129.510

Ποσότητα σε τόνους

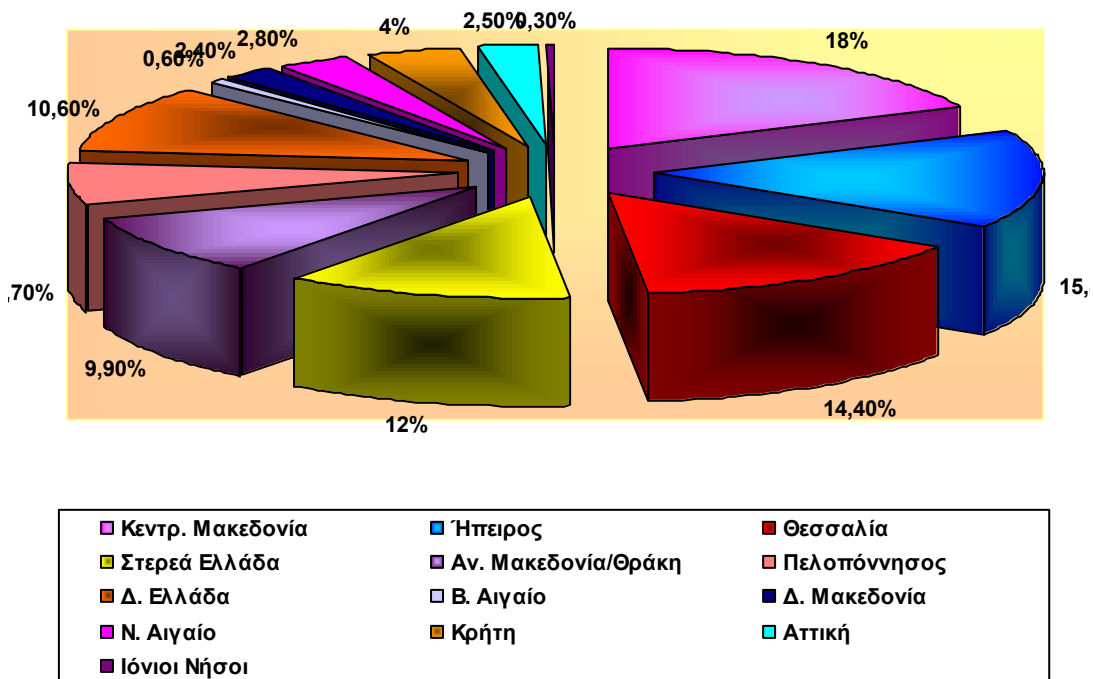
Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων

Από τα δεδομένα του πίνακα γίνεται φανερή η συνεχής μείωση της παραγωγής χοιρινού κρέατος τη συγκεκριμένη περίοδο, με αποτέλεσμα το 2005 να φτάνει τους 129.510 χιλ. τόνους σε αντίθεση με το 1997 που διαμορφωνόταν στους 144.646 χιλ. τόνους. Η μείωση οφείλεται στην αύξηση των εισαγωγών τα τελευταία χρόνια χοιρινού κρέατος από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας παραγωγής χοιρινού κρέατος συγκεντρώνεται στις περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας, της Ηπείρου, της Στερεάς Ελλάδας, της Θεσσαλίας, της Δυτικής Ελλάδας, και της Αν. Μακεδονίας/ Θράκης. Ειδικότερα, το 2004 παρήχθησαν στην Κεντρική Μακεδονία 24.466 τόνοι χοιρινού κρέατος (μερίδιο 18% επί του συνόλου) και στην Ήπειρο 21.491 τόνοι (μερίδιο 15,8%). Ακολουθεί η Θεσσαλία με μερίδιο παραγωγής 14,4% και η Στερεά Ελλάδα με ποσοστό της τάξης του 12%. Οι τέσσερις προαναφερθείσες περιφέρειες κάλυψαν από κοινού το 70,1% της συνολικής εγχώριας παραγωγής χοιρινού κρέατος κατά το 2004. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων).

Στο διάγραμμα 3.1 παρουσιάζεται αναλυτικά η διάρθρωση της παραγωγής χοιρινού κρέατος ανά περιφέρεια.

Διάγραμμα 3.1 – Διάρθρωση της παραγωγής χοιρινού κρέατος ανά περιφέρεια 2004

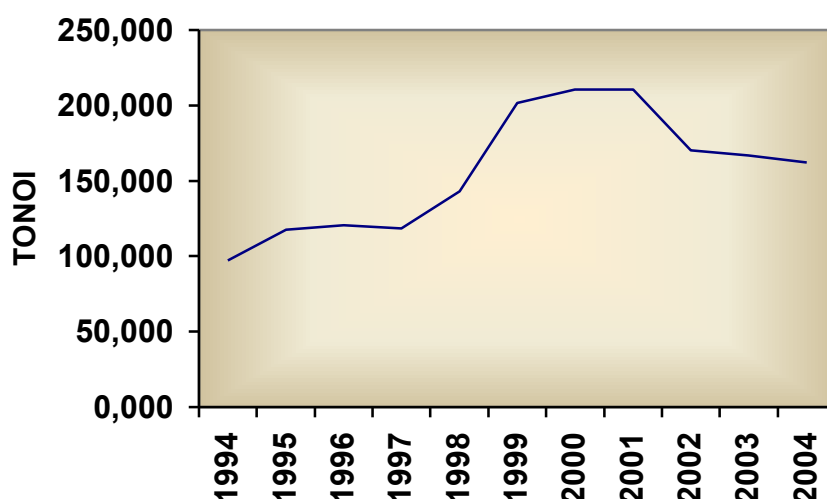
Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων

3.3 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ – ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Η παραγωγή εγχώριου χοιρινού κρέατος δεν καλύπτει επαρκώς την ελληνική αγορά, με αποτέλεσμα την ύπαρξη εισαγωγών. Μετά την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και την ανάλογη διευκόλυνση των διακοινοτικών συναλλαγών, το μέγεθος των εισαγωγών παρουσίασε ανοδική πορεία. Επισημαίνεται ότι, έως και το 1997 το μέγεθος των εισαγωγών υπολείπονταν σταθερά του αντίστοιχου μεγέθους της εγχώριας παραγωγής, ενώ έκτοτε η εισαγωγική διείσδυση ξεπέρασε το 50%. (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων).

Όπως παρουσιάζεται στο διάγραμμα 3.2 οι εισαγωγές χοιρινού κρέατος τη δεκαετία 1994 – 2004 παρουσίασαν αξιοσημείωτες μεταβολές. Σε γενικές γραμμές είναι εμφανής ο αυξητικός ρυθμός των εισαγωγών. Τη διετία 2000 – 2001 οι εισαγωγές ανήλθαν τους 210.000 τόνους, σε αντίθεση με το 1994 που ήταν 97,4 χιλιάδες τόνοι. Το 2002 παρατηρείται μείωση των εισαγωγών σε περίπου 170 χιλ. τόνους χοιρινού κρέατος, ενώ η μείωση αυτή συνεχίζεται και το επόμενο έτος. Τέλος, το 2004 οι εισαγωγές χοιρινού κρέατος εμφανίστηκαν μειωμένες στους 162 χιλ. τόνους.

Διάγραμμα 3.2 – Εξέλιξη των εισαγωγών χοιρινού κρέατος 1994- 2004

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Τα συγκεκριμένα προϊόντα προέρχονται σχεδόν αποκλειστικά από Ευρωπαϊκές χώρες. Οι εισαγωγές αφορούν κυρίως νωπό χοιρινό κρέας, ενώ οι

ποσότητες του κατεψυγμένου κρέατος και των βρώσιμων παραπροϊόντων χοιροειδών κυμαίνονται σε αρκετά χαμηλότερα επίπεδα. Η Ολλανδία είναι η κυριότερη χώρα προέλευσης χοιρινού κρέατος και ακολουθούν η Γαλλία και η Γερμανία.

3.4 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ – ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ

Στον πίνακα 3.2 παρουσιάζεται η εξέλιξη των εξαγωγών του εξεταζόμενου κλάδου για την περίοδο 1985 – 2004.

Πίνακας 3.2 – Εξέλιξη των εξαγωγών χοιρινού κρέατος 1985 - 2004

ΕΤΟΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ
1985	0,1
1986	0,1
1987	0,1
1988	0,4
1989	0,7
1990	0,9
1991	0,8
1992	1,6
1993	3,5
1994	3,5
1995	2,6
1996	4,0
1997	3,0
1998	8,6
1999	2,4
2000	5,4
2001	4,7
2002	5,4
2003	2,9
2004	6,1

Ποσότητα: σε χιλιάδες τόνους

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Διαχρονικά οι εξαγωγές χοιρινού κρέατος της Ελλάδας κυμαίνονται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα γεγονός που οφείλεται αφ' ενός στο ότι η εγχώρια παραγωγή είναι ελλειμματική, αφ' ετέρου δε στο ότι οι τιμές των εγχώριων προϊόντων δεν είναι ανταγωνιστικές προς αυτές των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (www.minagric.gr).

Από τον πίνακα 3.2 προκύπτει ότι οι εξαγωγές χοιρινού κρέατος αν και παρουσίασαν μία αξιοσημείωτη αύξηση μετά τη δεκαετία του 1980, άρχισαν να μειώνονται ή έστω να παγώνουν μετά την εφαρμογή των κανόνων που ισχύσαν λόγω της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Ευνόητο είναι ότι οι χοιροτροφικές εγκαταστάσεις στις χώρες της Ευρώπης είναι πιο σύγχρονες και καλύτερα οργανωμένες, με αποτέλεσμα να μπορούν να κρατούν χαμηλά σε σχέση με την Ελλάδα το κόστος παραγωγής και να δημιουργούν στη χώρα μας ανταγωνιστικό μειονέκτημα.

Τέλος, από ανάλυση των εξαγωγών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τρίτες χώρες, προκύπτει ότι η ελληνική χοιροτροφία θα μπορούσε να στραφεί με επιτυχία προς τις χώρες της Αφρικής, ιδίως στα επεξεργασμένα προϊόντα.

3.5 ΕΓΧΩΡΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΧΟΙΡΙΝΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ

Μετά την παρουσίαση της παραγωγής και την εξέλιξη των εισαγωγών – εξαγωγών στον εξεταζόμενο κλάδο, ακολουθεί η παρουσίαση της εγχώριας κατανάλωσης καθώς και της κατά κεφαλή κατανάλωσης. Αξίζει να σημειωθεί πως τα στοιχεία που παρατίθενται στη συνέχεια προέρχονται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων καθώς και από την Ε.Σ.Υ.Ε.

Το χοιρινό κρέας κατατάσσεται στην πρώτη θέση των προτιμήσεων των καταναλωτών, ενώ ακολουθεί με μικρή διαφορά το βόειο κρέας και κατόπιν το κρέας πουλερικών. Το ποσοστό συμμετοχής του χοιρινού κρέατος επί της συνολικής κατανάλωσης, διαμορφώθηκε από 26%- 31% περίπου το διάστημα 1986-1998, ενώ τα τελευταία χρόνια δείχνει να έχει σταθεροποιηθεί περίπου στο 35 % με τάσεις μάλλον αρνητικές. Η κατανάλωση χοιρινού κρέατος παρουσίασε σημαντική αύξηση κατά την περίοδο 1970-1980 (1970:55,1 χιλ. τόνοι, 1980: 152 χιλ. τόνοι). Από το 1985 και έως το 1998 κυμάνθηκε μεταξύ των 210-277 χιλ. τόνων, εμφανίζοντας σε γενικές γραμμές αυξητικούς ρυθμούς. Το 1999 ξεπέρασε τους 339 χιλ. τόνους και το 2000 αυξανόμενο εκ νέου ανήλθε

σε 344,1 χιλ. τόνους. Το 2001 εκτιμήθηκε ότι το μέγεθος της εγχώριας κατανάλωσης διαμορφώθηκε σε 341 χιλ. τόνους, ενώ από το 2002 παρουσιάζεται μια αργή μείωση της κατανάλωσης όπως παρατηρείται και στον πίνακα 3.3.

Πίνακας 3.3 – Εγχώρια κατανάλωση χοιρινού κρέατος 1985 - 2004

ΕΤΟΣ	ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ
1985	211,5
1986	220,3
1987	245,9
1988	215,5
1989	233,3
1990	213,1
1991	210,2
1992	235,9
1993	228,2
1994	236,4
1995	258,9
1996	258,1
1997	259,9
1998	277,1
1999	339,2
2000	344,1
2001	341,0
2002	300,4
2003	294,9
2004	291,7

Ποσότητες: σε χιλ. τόνους

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης

Η έκρηξη της κατανάλωσης που παρατηρείται από το 1999 και μετά οφείλεται κυρίως στην εμφάνιση του αφθώδους πυρετού στα βοοειδή (και τον φόβο των καταναλωτών έναντι του κρέατος αυτού) και όχι στην αυξανόμενη

προτίμηση στο χοιρινό κρέας. Το τελευταίο φαίνεται και από την σταδιακή μείωση της κατανάλωσης χοιρινού κρέατος όσο περνούν τα χρόνια από την στιγμή εκείνη.

Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι η μέση ετήσια κατανάλωση το διάστημα 1985-2002 να διαμορφώνεται όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3.4 – Μέση ετήσια κατανάλωση κρέατος ανά κατηγορία 1985 - 2002

ΧΟΙΡΙΝΟ	262.760
ΒΟΕΙΟ	216.639
ΠΟΥΛΕΡΙΚΩΝ	184.724
ΑΙΓΟΠΡΟΒΕΙΟ	143.454
ΠΑΡΑΠΡΟΪΟΝΤΑ	60.292
ΛΟΙΠΑ ΚΡΕΑΤΑ	7.974
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	875.843

Ποσότητα: σε χιλ. τόνους

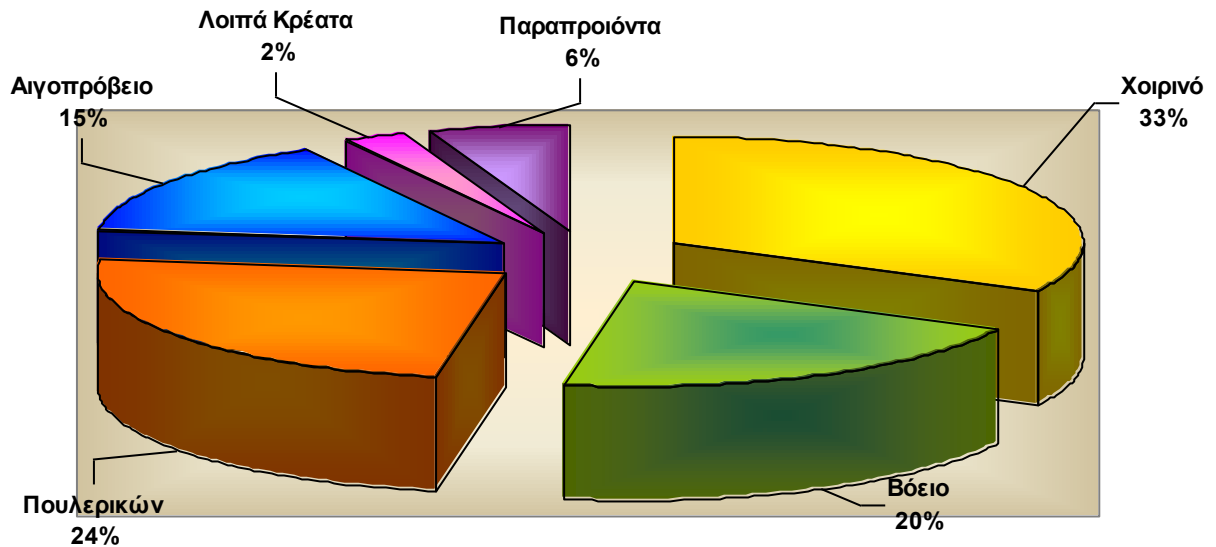
Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Παρατηρούμε πως το μερίδιο του χοιρινού κρέατος είναι το μεγαλύτερο για την εξεταζόμενη περίοδο. Το βόειο κρέας καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση και τέλος το κρέας των πουλερικών κατέχει μια σημαντική θέση στην εγχώρια κατανάλωση. Η εικόνα αυτή δε φωτογραφίζει τις προτιμήσεις των Ελλήνων όσο αφορά την κατανάλωση κρέατος. Είναι βέβαια ενδεικτική, αλλά η θέση του βόειου κρέατος λογικά θα ήταν ισχυρότερη αν δεν είχαν συμβεί τα περιστατικά που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία για την διάρθρωση της εγχώριας κατανάλωσης που αναφέρονται στο έτος 2004, η ψυχολογία των Ελλήνων καταναλωτών έναντι του βόειου κρέατος, εξακολουθεί να είναι φορτισμένη αρνητικά. Αυτό φαίνεται από το γεγονός, ότι το βοδινό κρέας βρίσκεται πλέον στη τρίτη θέση, ενώ στη δεύτερη ανήλθε το κρέας των πουλερικών. (διάγραμμα 3.3). Το αποτέλεσμα αυτού του γεγονότος είναι προς όφελος του χοιρινού κρέατος το οποίο και κατέχει με διαφορά όπως φαίνεται στο διάγραμμα την πρώτη θέση. Αυτό συμβαίνει, γιατί κύριος ανταγωνιστής του χοίρειου κρέατος

είναι το βόειο μια και στην συνείδηση των Ελλήνων υπάρχει το κρέας των “ζώων”, των πουλιών και των ψαριών.

Διάγραμμα 3.3 – Διάρθρωση εγχώριας κατανάλωσης για το 2004

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων

3.5.1. Κατά κεφαλή κατανάλωση

Ο πίνακας 3.5 που ακολουθεί παρουσιάζει την ετήσια κατά κεφαλή κατανάλωση κρέατος ανά κατηγορία για τα έτη 1985 – 2004. Παρατηρείται πως το χοιρινό κρέας υπερτερεί γενικά στις προτιμήσεις των καταναλωτών έναντι όλων των υπολοίπων ειδών κρέατος. Μάλιστα την περίοδο 1999 – 2000, η κατά κεφαλή κατανάλωση χοιρινού διαμορφώθηκε στα υψηλότερα επίπεδα, 32,2 κιλά/ άτομο. Κύρια αιτία όμως, όπως προαναφέρθηκε, ήταν η νόσος των βοοειδών την συγκεκριμένη περίοδο. Πριν από αυτό το περιστατικό τα δύο είδη κρέατος φαινόταν ισάξια στην προτίμηση των Ελλήνων καταναλωτών.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μείωση της κατανάλωσης χοιρείου κρέατος χωρίς ωστόσο το κενό να καλύπτεται από κάποιο άλλο είδος. Αυτό ίσως να σημαίνει ότι οι Έλληνες έχουν επηρεαστεί από επιστημονικές έρευνες που προτείνουν μέτρο στην κατανάλωση κρέατος.

Πίνακας 3.5 – Ετήσια κατά κεφαλή κατανάλωση κρέατος 1985 - 2004

ΕΤΟΣ	ΧΟΙΡΙΝΟ	ΒΟΕΙΟ	ΚΡΕΑΣ ΠΟΥΛΕΡΙΚΩΝ	ΑΙΓΟΠΡΟΒΕΙΟ
1985	21,3	21,5	16,0	13,9
1986	22,1	22,4	15,2	12,4
1987	24,6	26,0	15,7	14,1
1988	21,6	19,0	15,5	14
1989	23,2	23,6	16,0	14,6
1990	21,0	22,7	16,5	14,2
1991	20,6	19,6	16,7	14,2
1992	23,0	22,8	18,3	14,9
1993	22,0	20,9	18,2	14,0
1994	22,8	21,9	18,6	13,9
1995	24,8	20,5	17,7	13,5
1996	24,6	22,8	19,7	13,9
1997	24,7	19,0	19,6	13,8
1998	26,3	21,1	18,2	13,7
1999	32,2	19,2	18,5	13,8
2000	32,2	18,3	19,4	13,6
2001	31,1	18,0	18,9	13,0
2002	27,3	17,2	19,2	11,1
2003	27,9	17,3	19,7	12,5
2004	26,4	16,5	19,6	12,1

Ποσότητες: κιλά/ άτομο

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε, ICAP

Συμπερασματικά, η καλή ποιότητα του εγχώριου αλλά και του εισαγόμενου χοιρινού κρέατος, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου του ελληνικού πληθυσμού και τα βραχυχρόνια μειονεκτήματα του κύριου ανταγωνιστή του, (βοοειδή), συντέλεσαν στην αύξηση της κατά κεφαλήν κατανάλωσης χοιρινού κρέατος. Τα στοιχεία όμως μας δείχνουν πως η αύξηση αυτή μάλλον δε θα συνεχιστεί, μια και ήδη τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μικρή μεν αλλά

σταδιακή μείωση της κατανάλωσης, χωρίς κάποιον βραχυπρόθεσμο παράγοντα που να τη δικαιολογεί.

3.6 ΑΥΤΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΧΟΙΡΕΙΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ

Ο βαθμός αυτάρκειας της αγοράς του χοιρινού κρέατος ήταν ο μέγιστος στις αρχές της δεκαετίας του 1970 (100%). Την περίοδο αυτή, η παραγωγή κάλυπτε τη μικρή έτσι κι αλλιώς ζήτηση της εποχής εκείνης, κατά την οποία το βιοτικό επίπεδο των Ελλήνων ήταν χαμηλότερο. Το 1980 μειώνεται ελάχιστα (95%), καθώς κάνουν της εμφάνισή τους οι εισαγωγές στην αγορά, ενώ έκτοτε έως και το 2004 ο βαθμός αυτάρκειας ακολουθεί φθίνουσα τάση, όπως φαίνεται και στον πίνακα 3.6. Το 2004 η εγχώρια παραγωγή κάλυψε το 46,5% του συνόλου της εγχώριας αγοράς, ενώ μέχρι και το έτος 1997 το εγχώριο χοιρινό κρέας διατηρούσε πλειοψηφικό μερίδιο. Η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και η θεσμοθέτηση μιας ενιαίας αγοράς που απελευθέρωσε το ενδοκοινοτικό εμπόριο, είναι οι κύριοι παράγοντες για την κατακόρυφη πτώση του βαθμού αυτάρκειας και την αύξηση των εισαγωγών. Η αύξηση των εισαγωγών τα τελευταία χρόνια είναι απόρροια της χαμηλότερης τιμής των εισαγόμενων προϊόντων, λόγω του χαμηλού κόστους παραγωγής στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε αντίθεση με τις τιμές των εγχωρίως παραγόμενων προϊόντων. *(Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων).*

Όλα τα παραπάνω, προδίδουν το χαμηλό επίπεδο εκσυγχρονισμού των παραγωγικών μονάδων χοιρινό κρέατος στην Ελλάδα, διαχρονικά. Η ανταγωνιστικότητά τους ήταν πάντα ελλειμματική, έτσι ώστε να χάνουν έδαφος έναντι των εισαγωγών, ακόμα και όταν είχαν την στήριξη του κράτους με εφαρμογή δασμών στα εισαγόμενα προϊόντα.

Πίνακας 3.6 – Εγχώρια αγορά χοιρινού κρέατος 1985 - 2004

ΕΤΟΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ	ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	ΒΑΘΜΟΣ ΑΥΤΑΡΚΕΙΑΣ
1985	147,4	64,2	0,1	211,5	69,6%
1986	152,6	67,5	0,1	220,3	69,4%
1987	163,8	82,2	0,1	245,9	66,6%
1988	159,8	56,0	0,4	215,5	74,0%
1989	151,1	82,9	0,7	233,3	64,5%
1990	147,0	67,0	0,9	213,1	68,5%
1991	152,9	57,4	0,8	210,2	72,4%
1992	153,1	84,4	1,6	235,9	64,2%
1993	147,0	84,0	3,5	228,2	62,9%
1994	142,5	97,4	3,5	236,4	58,8%
1995	144,1	117,4	2,6	258,9	54,7%
1996	141,7	120,4	4,0	258,1	53,4%
1997	144,6	118,3	3,0	259,9	54,5%
1998	142,3	143,4	8,6	277,1	48,3%
1999	139,8	201,8	2,4	339,2	40,5%
2000	139,0	210,5	5,4	344,1	38,8%
2001	135,2	210,5	4,7	341,0	38,3%
2002	135,3	170,4	5,4	300,4	43,3%
2003	131,06	166,8	2,9	294,9	43,4%
2004	135,84	162,0	6,1	291,7	46,5%

Ποσότητες: σε χιλ. τόνους

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης

3.7 Ο ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΧΟΙΡΙΝΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ

Ο ανταγωνισμός του κλάδου μπορεί να χαρακτηριστεί ως υπερβολικά έντονος. Ο ανταγωνισμός στην ελεύθερη αγορά είναι πάντα έντονος. Το επίρρημα υπερβολικά, ταιριάζει στον κλάδο αυτό, λόγω ενός συνόλου παραγόντων. Οι εγχώριες επιχειρήσεις εκτός του μεταξύ τους ανταγωνισμού έχουν να αντιμετωπίσουν εταιρείες, οι οποίες ανήκουν σε τεχνολογικά

προηγμένες χώρες που έχουν πολύ μεγαλύτερη ιστορία και εμπειρία στον συγκεκριμένο κλάδο. Για το λόγο αυτό, οι εταιρείες του εξωτερικού έχουν εξελιχθεί σε επιχειρήσεις με σύγχρονο εξοπλισμό, εξειδικευμένο προσωπικό και συνήθως μεγάλο μέγεθος, ώστε να μπορούν να συμπίεσουν το κόστος παραγωγής στο ελάχιστο. Έτσι, κάθε σκέψη για δυναμική δραστηριότητα των ελληνικών εταιρειών στην ευρωπαϊκή αγορά, επί του παρόντος, μοιάζει ουτοπική. Σα να μην έφτανε αυτό, η είσοδος της Ελλάδας στην ελεύθερη ευρωπαϊκή αγορά, ανέστειλε τα κρατικά δασμολογικά μέτρα ασφαλείας και ανάγκασε τις ελληνικές επιχειρήσεις να συναγωνιστούν επί ίσους όρους και χωρίς πλεονεκτήματα τις αντίστοιχες επιχειρήσεις όλης της Ευρώπης, υποχρεώνοντας τες να χάσουν σημαντικό κομμάτι και της ελληνικής αγοράς.

Επίσης, ανταγωνιστικότερες των επιχειρήσεών μας εμφανίζονται και εταιρείες οι οποίες εδρεύουν σε χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ, διότι και αυτές μπορούν να συμπίεζουν το κόστος παραγωγής λόγω του φθηνού εργατικού δυναμικού.

Ένας άλλος παράγοντας που συντελεί στην αύξηση του ανταγωνισμού που έχουν να αντιμετωπίσουν οι ελληνικές εταιρείες στην εγχώρια αγορά, είναι οι σημαντικές πωλήσεις κρέατος που καταφέρνουν τα τελευταία χρόνια μεγάλες αλυσίδες σούπερ – μάρκετ. Τα ιδιωτικά κρεωπολεία, αν και μπορούν θεωρητικά, δύσκολα εμπλέκονται με απευθείας εισαγωγές. Συνήθως αγοράζουν εισαγόμενα προϊόντα από χονδρεμπόρους. Οι μεγάλες αλυσίδες όμως είναι σε θέση και εφόσον μπορούν να πουλήσουν, προβαίνουν σε μαζικές εισαγωγές απευθείας από ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

Στον αδυσώπητο αυτό ανταγωνισμό, η ελληνική παραγωγή έχει έναν ισχυρό σύμμαχο. Στη συνείδηση των Ελλήνων καταναλωτών το ντόπιο κρέας είναι το καλύτερο. Αυτό είναι αρκετό ώστε να είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν κάτι παραπάνω για να το αγοράσουν. Δυστυχώς, κάποιοι έμποροι εκμεταλλεύονται το γεγονός αυτό, βαφτίζοντας εισαγόμενα προϊόντα ως ελληνικά για να μεγιστοποιήσουν το κέρδος τους, θίγοντας έτσι, με έναν ακόμη τρόπο, την ελληνική παραγωγή.

Υπό τις παρούσες συνθήκες, ο δρόμος για τις ελληνικές επιχειρήσεις έχει μετατραπεί σε μονόδρομο. Πρέπει να ακολουθήσουν πολιτική, η οποία, θα τις οδηγήσει στον εκσυγχρονισμό τους και πιθανόν σε συγχωνεύσεις, ή θα

αναγκαστούν να ακολουθήσουν το δρόμο όλων των υπολοίπων, οι οποίες εγκατέλειψαν τον κλάδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο - ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

4.1 Η ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΟΙΡΕΙΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρείται ως ο δεύτερος χώρος στον κόσμο σε ό,τι αφορά τον αριθμό των εκτρεφόμενων χοίρων και την παραγωγή χοιρινού κρέατος, αλλά και ο πρώτος σε ό,τι αφορά τις εξαγωγές. Από τον πίνακα 4.1 προκύπτει η θέση του χοιρινού κρέατος στη συνολική παραγωγή κρέατος των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το χοιρινό κρέας αντιπροσωπεύει το 47,59% της συνολικής παραγωγής κρέατος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το 18,91% της παγκόσμιας παραγωγής ενώ ο βαθμός αυτάρκειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης σ' αυτό είναι 110,0%.

Πίνακας 4.1 – Η θέση του χοιρινού κρέατος στη συνολική παραγωγή κρέατος των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης 1997

ΚΡΕΑΣ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	% ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΡΕΑΤΟΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε.
Ιπποειδών	91.112	0,26
Βοοειδών	7.958.755	23,06
Βουβαλιών	474	0,04
Χοίρων	16.459.910	47,70
Προβάτων	1.002.766	2,90
Γιδιών	76.506	0,22
Κουνελιών	467.975	1,35
Ορνίθων	6.178.514	17,90
Παπιών	251.468	0,73
Χηνών	12.472	0,04
Ινδοορνιθών	1.583.302	4,58
Λοιπό	418.496	1,21
Σύνολο	34.501.750	100

Ποσότητα: σε τόνους

Πηγή: F.A.O

Η παραγωγή χοιρινού κρέατος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι άνισα κατανομημένη μεταξύ των κρατών της, αλλά και των περιοχών του κάθε κράτους. Κύριες χώρες παραγωγής χοιρινού κρέατος είναι κατά σειρά σημασίας η Γερμανία στην οποία αντιστοιχεί το 23% της κοινοτικής παραγωγής, η Ισπανία (16%) και η Γαλλία (13%). Όμως η σχετική σημασία του χοιρινού κρέατος είναι ιδιαίτερα μεγάλη για τη Δανία, όπου το ποσοστό αυτάρκειας αγγίζει το 500%, για την Ολλανδία (260%) και για το Βέλγιο (200%). Η Δανία εξάγει το 85% της παραγωγής της, η Ολλανδία το 70% και το Βέλγιο το 65%.

Η χοιροτροφική δραστηριότητα σε παγκόσμιο επίπεδο συγκεντρώνεται πλέον σε παραγωγικές και μεταποιητικές επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους και έντασης κεφαλαίου και ο κλάδος χαρακτηρίζεται από ένα ιδιαίτερα υψηλό βαθμό συγκέντρωσης τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και στις άλλες κύριες χώρες παραγωγής που είναι η Κίνα και οι Ηνωμένες Πολιτείες. Στις Ηνωμένες Πολιτείες για παράδειγμα, το 50% της εγχώριας παραγωγής προέρχεται από το 3% των χοιροτροφικών μονάδων.

Η συνολική παραγωγή της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει σταθεροποιηθεί στο επίπεδο των 17 – 18 εκατομμυρίων τόνων, ενώ η μέση τιμή αγοράς για το χοιρινό κρέας παρουσιάζει πτωτική τάση. Από το 1995 και μέσα σε λιγότερο από μια δεκαετία η τιμή έχει μειωθεί κατά 20% περίπου. Η Ευρωπαϊκή Ένωση εξάγει ετησίως 1,5 εκατομμύρια τόνους χοιρινού κρέατος. Η κατά κεφαλή κατανάλωση παραμένει σταθερή στα 44 κιλά. Οι αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον έχουν εξωθήσει στην αναδιάρθρωση του παραγωγικού συστήματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο και στη μετεγκατάσταση πολλών παραγωγικών μονάδων σε χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που σήμερα είναι νέα κράτη της Ένωσης. (Παπαγεωργίου, Δαμιανός, Σπαθής, 2001).

Όπως λοιπόν διαπιστώνεται, η χοιροτροφία για την Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους του πρωτογενούς τομέα παραγωγής, γι' αυτό και το χοιρινό κρέας συμπεριελήφθη στην Κοινή Αγροτική Πολιτική (Κ.Α.Π.).

4.2 ΚΟΙΝΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΑΓΟΡΑΣ ΧΟΙΡΕΙΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ

Δεδομένου ότι η συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους παραγωγούς και στην αγορά χοίρειου κρέατος είναι περιορισμένη, τα θέματα που αντιμετωπίζει συνδέονται λιγότερο με την κοινή αγροτική πολιτική (ΚΑΠ) και περισσότερο με την ποιότητα του κρέατος, τις σωστές συνθήκες διαβίωσης των ζώων και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εκτροφής χοίρων. (www.europa.eu).

Ειδικότερα, η κοινή οργάνωση αγοράς (ΚΟΑ) του χοιρείου κρέατος, η οποία είναι μία από τις κατηγορίες μέτρων της ΚΑΠ για το χοίρειο κρέας, επιτρέπει τη σταθεροποίηση των τιμών και την εξασφάλιση ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου για τους ενδιαφερόμενους κτηνοτρόφους, καθορίζοντας τα καθεστώτα τιμών και τις λεπτομέρειες των εμπορικών συναλλαγών με τις τρίτες χώρες.

Γενικότερα, η ΚΟΑ του χοιρινού κρέατος στοχεύει κυρίως στην προσαρμογή της προσφοράς στις ανάγκες της αγοράς και στηρίζεται σε ένα σύστημα τιμών που ορίζονται σε επίπεδα που διασφαλίζουν σταθερότητα στην αγορά χωρίς να δημιουργούν ανεπιθύμητα πλεονάσματα. Προβλέπεται ένας μηχανισμός ελέγχου των εισαγωγών στα σύνορα χωρίς την επιβολή δασμών και ενθαρρύνονται οι εξαγωγές με σεβασμό στους περιορισμούς που έχουν επιβάλλει οι αποφάσεις που ελήφθησαν στα πλαίσια των πολυμερών διαπραγματεύσεων και συμφωνιών για τη γεωργία.

Η κοινή οργάνωση της αγοράς που άρχισε την πλήρη λειτουργία της το 1967, μολονότι δε συνιστά ισχυρό μηχανισμό για να μην οδηγήσει στη δημιουργία μεγάλων πλεονασμάτων, περιλαμβάνει μάλλον ασθενή και περιορισμένα μέτρα στήριξης.

Τα προϊόντα που αφορά είναι οι ζωντανοί χοίροι εκτός από τους αναπαραγωγούς καθαρής φυλής και τα προϊόντα που προέρχονται από το χοίρο όπως τα κρέατα και τα μεταποιημένα προϊόντα.

4.2.1 Μέτρα για την κοινή οργάνωση της αγοράς

Α) Καθεστώς τιμών. Το σύστημα τιμών περιλαμβάνει τη βασική τιμή, ουσιαστικά τη μόνη θεσμική τιμή που διασφαλίζει τη σταθερότητα στην αγορά. Η τιμή αυτή έχει το ρόλο της ενδεικτικής τιμής που ισχύει στην περίπτωση του

γάλακτος ή της τιμής στόχου που περιλαμβάνουν οι κοινές οργανώσεις αγορών άλλων προϊόντων. Επίσης περιλαμβάνει τη τιμή αναφοράς που δεν αποφασίζεται θεσμικά αλλά προκύπτει ως σταθμισμένη τιμή που επικρατεί στις αντιπροσωπευτικές αγορές και εκτιμάται κάθε εβδομάδα.

Βασική τιμή: Η βασική τιμή του σφαγμένου χοίρου είναι 1.509,39 ευρώ ανά τόνο. Αναφέρεται στον ποιοτικό τύπο κατηγορία E για τα σφάγια βάρους από 60 έως 120 Kg , και στην κατηγορία R για τα σφάγια βάρους ανωτέρου των 120 Kg.

Μέτρα παρέμβασης: Για να αποφευχθεί ή να αμβλυθθεί σημαντική πτώση των τιμών, μπορούν να εφαρμοστούν από την Επιτροπή ενισχύσεις στην ιδιωτική αποθεματοποίηση ή μέτρα για δημόσιες παρεμβάσεις. Οι ενισχύσεις ιδιωτικής αποθεματοποίησης καταβάλλονται σε εμπόρους, προκειμένου αυτοί να αποθεματοποιήσουν ορισμένους τύπους χοιρινού κρέατος για συγκεκριμένη περίοδο. Όταν η κοινοτική τιμή που έχει σταθμιστεί με συντελεστή ο οποίος λαμβάνει υπόψη του τη σπουδαιότητα του χοιρείου ζωικού κεφαλαίου σε κάθε κράτος μέλος είναι κατώτερη κατά 103% από τη βασική τιμή, είναι δυνατόν να επιτραπεί η λήψη μέτρων παρέμβασης. Πρόκειται για το μοναδικό μέτρο εσωτερικής στήριξης που περιλαμβάνεται στην ΚΟΑ χοιρινού κρέατος που ως λειτουργία έχει τη στήριξη των τιμών αγοράς.

B) Καθεστώς συναλλαγών με τις τρίτες χώρες. Το εμπόριο με χώρες μη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ελέγχεται από τους κοινοτικούς μηχανισμούς στα πλαίσια της ΚΟΑ του χοιρινού κρέατος με την έκδοση αδειών εισαγωγής. Για τα μεταποιημένα προϊόντα χοιρινού κρέατος ισχύει το κοινό εξωτερικό δασμολόγιο κατά την εισαγωγή. Όταν υπάρχουν εκτιμήσεις ότι οι εισαγωγές μπορεί να αποσταθεροποιήσουν την εσωτερική αγορά, είναι δυνατή η επιβολή επιπρόσθετου δασμού. Οι εισαγωγικοί δασμοί αίρονται, ολικά ή μερικά, όταν οι εκτιμήσεις για την εξέλιξη των τιμών αγοράς στην εσωτερική αγορά είναι ευοίωνες. Κάθε μέτρο ισοδύναμο με τον εισαγωγικό δασμό αποτελέσματος καθώς και ποσοτικοί περιορισμοί ή άλλα παρόμοια μέτρα δεν είναι συμβατά με το καθεστώς που διέπει την οργάνωση της αγοράς του χοιρινού κρέατος.

Επίσης, χορηγούνται εξαγωγικές επιδοτήσεις ή επιστροφές για την προώθηση των προϊόντων στη διεθνή αγορά με την προϋπόθεση ότι οι εξαγωγείς έχουν εξασφαλίσει την απαιτούμενη άδεια εξαγωγής. Το μέτρο αυτό

έχει ως αποτέλεσμα την απόσυρση των ποσοτήτων και την τοποθέτησή τους στη διεθνή αγορά, έτσι ώστε να μη συμβάλλουν στην συμπίεση των εγχώριων τιμών. Προβλέπεται η λήψη συμπληρωματικών μέτρων όταν εκτιμάται οι η πραγματοποίηση εξαγωγών μπορεί να διαταράξει την εσωτερική αγορά. Το μέτρο των εξαγωγικών επιδοτήσεων συνήθως δεν συνυπάρχει παράλληλα με αυτό της καταβολής ενισχύσεων ιδιωτικής αποθεματοποίησης.

Στη συνέχεια ακολουθούν αναλυτικά τα προαναφερόμενα μέτρα:

Έκδοση πιστοποιητικών εισαγωγής ή εξαγωγής: Οι εισαγωγείς ή εξαγωγείς είναι δυνατόν να υπάγονται στην έκδοση πιστοποιητικού εισαγωγής ή εξαγωγής.

Κοινό δασμολόγιο: Στα προϊόντα του τομέα του χοιρείου κρέατος εφαρμόζονται οι δασμοί του κοινού δασμολογίου.

Εισαγωγή: Όταν από τις εισαγωγές υπάρχει κίνδυνος να αποσταθεροποιηθεί η κοινοτική αγορά μπορούν να εισπραχθούν πρόσθετοι δασμοί κατά την εισαγωγή. Ωστόσο αυτοί οι πρόσθετοι δασμοί δεν εφαρμόζονται επί του παρόντος.

Δασμολογικές ποσοτώσεις κατά την εισαγωγή: Οι ποσοτώσεις κατανέμονται με βάση τις αιτήσεις που υποβάλουν ανά τρίμηνο οι επιχειρηματίες. Διέπονται από σύστημα πιστοποιητικών εισαγωγής.

Αναστολή των δασμών κατά την εισαγωγή: Εάν διαπιστωθεί διαρκής άνοδος των τιμών στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυτό είναι δυνατόν να συνεπάγεται τη μερική ή ολική αναστολή των δασμών κατά την εισαγωγή.

Εξαγωγή: Για να είναι δυνατή η εξαγωγή, είναι δυνατόν να χορηγηθεί επιστροφή κατά την εξαγωγή. Η χορήγηση των επιστροφών υπόκειται στην έκδοση του πιστοποιητικού εξαγωγής.

Μεταποίηση: Είναι δυνατόν να απαγορευθεί η προσφυγή στο καθεστώς της τελειοποίησης για επανεξαγωγή

Εμπόδια στις συναλλαγές: Οι φόροι ισοδυνάμου αποτελέσματος με τελωνειακούς δασμούς καθώς και εφαρμογή ποιοτικών περιορισμών ή μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος απαγορεύονται σε επίπεδο συναλλαγών με τις τρίτες χώρες.

Μέτρα διασφάλισης: Μπορούν να ληφθούν μέτρα διασφάλισης εάν η κοινοτική αγορά υπάρχει κίνδυνος να υποστεί διαταραχές λόγω εισαγωγών ή εξαγωγών.

Γ) Άλλες διατάξεις. Η κοινή οργάνωση αγοράς χοιρινού κρέατος συμπεριλαμβάνει και μια σειρά συμπληρωματικών μέτρων για τη στήριξη της αγοράς όπως σε περιπτώσεις εξάπλωσης ασθενειών, που έχουν ως συνέπεια την επιβολή εμπορικών περιορισμών.

Ζωικές ασθένειες: Είναι δυνατόν να ληφθούν έκτακτα μέτρα στήριξης της αγοράς σε περίπτωση εμφάνισης ζωικών ασθενειών και των εμπορικών περιορισμών που προκαλούνται από αυτές.

Κρατικές ενισχύσεις: Εκτός από αντίθετη διάταξη που περιλαμβάνεται στον κανονισμό, εφαρμόζονται στον τομέα του χοιρείου κρέατος οι κανόνες της συνθήκης που αφορούν τις κρατικές ενισχύσεις.

Ανακοίνωση: Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή ανακοινώνουν τις πληροφορίες που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή του κανονισμού.

Επιτροπολογία: Για την εφαρμογή του κανονισμού, η Επιτροπή επικουρείται από μία επιτροπή διαχείρισης του χοιρείου κρέατος που αποτελείται από αντιπροσώπους των κρατών μελών και προεδρεύεται από μέλος της Επιτροπής. (www.europa.eu).

4.3 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΧΟΙΡΩΝ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση θεσπίζει τις ελάχιστες προδιαγραφές σχετικά με την προστασία των χοίρων εκτροφής, έτσι ώστε να προστατεύονται οι χοίροι και να αποφεύγονται οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μεταξύ των παραγωγών διαφόρων κρατών μελών. (www.europa.eu)

Έτσι λοιπόν συντάχθηκε μία οδηγία (οδηγία 98/58/EK) που προβλέπει τις ελάχιστες προδιαγραφές όσον αφορά την προστασία των χοίρων που προορίζονται για εκτροφή και πάχυνση.

Από την 1η Ιανουαρίου 2003, όλες οι νεόδμητες ή ανοικοδομηθείσες εκμεταλλεύσεις ή και όλες οι εκμεταλλεύσεις που τίθενται σε λειτουργία για πρώτη φορά ύστερα από αυτή την ημερομηνία πρέπει να πληρούν τουλάχιστον τις ακόλουθες απαιτήσεις:

- κάθε απογαλακτισμένος χοίρος ή κάθε χοίρος παραγωγής που εκτρέφεται ομαδικά πρέπει να έχει στη διάθεσή του έναν προβλεπόμενο από τη νομοθεσία ελάχιστο ελεύθερο χώρο - ανάλογα με το βάρος του·
- κάθε χοιρομητέρα και μικρός θηλυκός χοίρος (θηλυκός χοίρος που δεν έχει φθάσει σε ηλικία αναπαραγωγής) πρέπει υποχρεωτικά να διαθέτει ελάχιστη επιφάνεια ελεύθερου χώρου 2,25 m² και 1,64 m² αντίστοιχα·
- η επιφάνεια του δαπέδου πρέπει να πληροί τους κανόνες σχετικά με το ελάχιστο πλάτος δοκίδας και το μέγιστο πλάτος των ανοιγμάτων·
- η κατασκευή ή η μετατροπή εγκαταστάσεων στις οποίες προσδένονται χοιρομητέρες και θηλυκοί χοίροι απαγορεύεται. Από 1η Ιανουαρίου 2006 απαγορεύεται η χρησιμοποίηση συστημάτων πρόσδεσης για χοιρομητέρες και μικρούς θηλυκούς χοίρους·
- οι χοιρομητέρες και οι μικροί θηλυκοί χοίροι σταβλίζονται ομαδικά για την περίοδο που αρχίζει 4 εβδομάδες μετά την οχεία και λήγει 1 εβδομάδα πριν από την αναμενόμενη ημερομηνία τοκετού. Η διάταξη αυτή δεν ισχύει για εκμεταλλεύσεις που περιλαμβάνουν λιγότερες από 10 χοιρομητέρες·
- οι χοιρομητέρες και οι μικροί θηλυκοί χοίροι που σταβλίζονται σε ομάδες πρέπει να σιτίζονται με σύστημα που εξασφαλίζει ότι κάθε ζώο μπορεί να έχει αρκετή τροφή, ακόμη κι αν είναι παρόντα και άλλα ζώα που διεκδικούν τροφή·
- προκειμένου να μετριασθεί η πείνα τους και λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη μασήματος, πρέπει να χορηγείται σε όλες τις κυοφορούσες χοιρομητέρες και τους μικρούς θηλυκούς χοίρους επαρκής ποσότητα ογκώδους τροφής ή τροφής πλούσιας σε ίνες καθώς και τροφή υψηλής θερμιδικής αξίας·

- οι χοίροι που σταβλίζονται ομαδικά, που είναι ιδιαίτέρως επιθετικοί, που έχουν υποστεί επίθεση από άλλους χοίρους, που είναι άρρωστοι ή τραυματισμένοι, μπορούν να τοποθετηθούν προσωρινά σε ατομικούς χώρους, το μέγεθος των οποίων επιτρέπει στο ζώο να κινείται ελεύθερα αν αυτό δεν αντιβαίνει σε συγκεκριμένη άποψη του κτηνιάτρου.

Τα ακόλουθα είναι υποχρεωτικά για όλες τις εκμεταλλεύσεις από την 1η Ιανουαρίου 2013. Δεν εφαρμόζονται στις εκμεταλλεύσεις που έχουν λιγότερους από έξι χοίρους ή πέντε χοιρομητέρες με τα χοιρίδιά τους. Έτσι ορίζονται ελάχιστες προϋποθέσεις για την ορθή μεταχείριση, που αφορούν :

- τα υλικά που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή των χώρων σταβλισμού.
- την κατασκευή των χώρων: κάθε χοίρος πρέπει να μπορεί να ξαπλώνει, να αναπαύεται και να σηκώνεται χωρίς δυσκολία, να έχει καθαρό χώρο για την ανάπαυσή του και να βλέπει άλλους χοίρους.
- την μόνωση, τη θέρμανση, τον εξαερισμό, το φωτισμό και το θόρυβο στο εσωτερικό του κτιρίου.
- την επιθεώρηση των ζώων τουλάχιστον μία φορά την ημέρα: κάθε χοίρος που φαίνεται ασθενής ή τραυματισμένος υποβάλλεται, χωρίς καθυστέρηση, σε κατάλληλη θεραπευτική αγωγή και, εάν χρειαστεί, εξετάζεται από κτηνίατρο.
- τα μέτρα που καθιστούν δυνατό να αποφεύγεται η επιθετικότητα μεταξύ των ζώων.
- τον καθαρισμό και την απολύμανση των εργαλείων, του εξοπλισμού και των χώρων που χρησιμοποιούνται.
- το καθημερινό τάισμα των χοίρων με υγιεινή τροφή προσαρμοσμένη στην ηλικία και στο βάρος τους.

Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη ελέγχουν επί τόπου την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας. Εμπειρογνώμονες της Επιτροπής μπορούν να διενεργούν επιτόπιους ελέγχους σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές. Οι αρμόδιες αρχές λαμβάνουν μέτρα ανάλογα με τα αποτελέσματα των επιθεωρήσεων που διενεργούνται. (www.europa.eu)

4.4 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΗΣ ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΙΑΣ

Κάποια πρόσφατα γεγονότα που έχουν διαδραματιστεί στον εξεταζόμενο κλάδο είναι η πρωτοφανή κατάσταση που δημιουργήθηκε, λόγω της τεράστιας αύξησης στο κόστος παραγωγής, στον κλάδο της χοιροτροφίας. (COPA – COGECA). Το γεγονός προκαλεί σοβαρά οικονομικά προβλήματα στους παραγωγούς, με αποτέλεσμα να παραμονεύει ο κίνδυνος, ένα ποσοστό της τάξεως του 20% των ευρωπαϊών παραγωγών να επιδιώξει και τελικά να πραγματοποιήσει φυγή από το επάγγελμα. Προβληματισμός επίσης επικρατεί και στις τάξεις των ελλήνων παραγωγών.

Όπως επισημαίνουν οι οργανώσεις (COPA – COGECA), το 2007 η τιμή των δημητριακών και των ελαιοσπόρων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε κατά 50% και 20% αντίστοιχα, ενώ, συγχρόνως, η τιμή του χοιρινού κρέατος μειώθηκε κατά 8%. Υπάρχουν πολλοί λόγοι πίσω από την άνοδο στην τιμή των ακατέργαστων φυτικών υλικών, όπως οι κακές κλιματολογικές συνθήκες που έχουν οδηγήσει στις φτωχές συγκομιδές σε αρκετές περιοχές, η αύξηση στην ανθρώπινη και ζωική κατανάλωση καθώς επίσης και η παραγωγή των βιοκαυσίμων, ιδιαίτερα στις Η.Π.Α.

Η πτώση στις τιμές του χοιρινού κρέατος συνδέεται με την αύξηση στους αριθμούς χοίρων από το 2005, ενώ οι τιμές αν και παραμένουν μέσα στο μέσο όρο των προηγούμενων πέντε ετών, είναι ανίκανες να αντισταθμίσουν την άνοδο στις δαπάνες παραγωγής που συνδέονται με το υψηλότερο κόστος των ζωοτροφών. Έτσι λοιπόν Έλληνες και ευρωπαίοι παραγωγοί χοιρινού κρέατος χάνουν αυτήν την περίοδο μεταξύ 20 και 35 ευρώ ανά χοίρο που πωλούν στο σφαγείο.

Σε μια προσπάθεια να αμβλύνει τις επιπτώσεις στη χοιροτροφία, από τη ραγδαία άνοδο των διεθνών τιμών των δημητριακών και ζωοτροφών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποδέχθηκε το αίτημα πολλών κρατών μελών της Κοινότητας και έδωσε παράταση τριών μηνών στην παραμονή χοιρινών κρεάτων στα ψυγεία της ιδιωτικής αποθεματοποίησης, με κοινοτική επιδότηση. Έτσι, με τον κοινοτικό κανονισμό 179/2008, που δημοσιεύτηκε στις 29/2/2008 στο φύλο της Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι τρίμηνες, τετράμηνες και πεντάμηνες συμβάσεις ιδιωτικής αποθεματοποίησης χοιρινού

κρέατος, που έχουν συναφθεί μέχρι τώρα, μπορούν να παραταθούν για τρεις το πολύ ακόμα μήνες.

Η επαναλειτουργία του μηχανισμού της κοινοτικής ιδιωτικής αποθεματοποίησης στο χοιρινό κρέας, με κοινοτικές ενισχύσεις που ποικίλουν ανάλογα με το είδος του κρέατος και το χρόνο αποθεματοποίησης και κυμαίνονται από 16,40 λεπτά το κιλό έως 33,70 λεπτά το κιλό για τρίμηνη αποθεματοποίηση, από 19,70 έως 37,90 λεπτά το κιλό για τετράμηνη και από 23 έως 41,10 λεπτά το κιλό για πεντάμηνη. Στα ψυγεία της ιδιωτικής αποθεματοποίησης πήγαν πάνω από 110.000 τόνοι χοιρινού κρέατος. Ποσότητα, που δείχνει το μέγεθος του προβλήματος που υπάρχει στον κλάδο, εξαιτίας της αύξησης του κόστους παραγωγής (www.paseges.gr, δημοσιευμένο άρθρο, 4/3/2008).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η επίτευξη μιας ολοκληρωμένης αξιολόγησης μιας επιχείρησης περιλαμβάνει ορισμένες φάσεις, μία εκ των οποίων είναι η χρηματοοικονομική ανάλυση. Η χρηματοοικονομική ανάλυση αποτελεί ουσιαστικά τη μεθοδολογία με την οποία συνοψίζεται ένας αριθμός χρηματοοικονομικών δεδομένων, προκειμένου να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα μιας επιχείρησης ή ενός κλάδου.

Μία μέθοδος που χρησιμοποιείται για την ανάλυση των χρηματοοικονομικών δεδομένων είναι η μέθοδος των αριθμοδεικτών. Οι χρηματοοικονομικοί δείκτες είναι σχέσεις μεταξύ των οικονομικών μεγεθών μιας επιχείρησης, από τις οποίες προκύπτουν συμπεράσματα τόσο για την παρούσα κατάσταση της επιχείρησης όσο και για τη μελλοντική. Συνήθως από τους αριθμοδείκτες μπορούν να προκύψουν σημαντικές πληροφορίες για την οικονομική κατάσταση και πορεία των επιχειρήσεων.

Για την εκτίμηση των χρηματοοικονομικών δεικτών χρησιμοποιούνται τα οικονομικά στοιχεία των επιχειρήσεων, που περιλαμβάνονται στις καταστάσεις του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσεως. Ο ισολογισμός είναι η κύρια οικονομική κατάσταση που απεικονίζει σε μια δεδομένη στιγμή, σαν φωτογραφία, την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης, ενώ τα αποτελέσματα χρήσεως παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων της επιχείρησης μεταξύ δύο χρονικών περιόδων.

Με την ανάλυση των αποτελεσμάτων των χρηματοοικονομικών δεικτών μπορεί να εκτιμηθεί το επίπεδο της παραγωγικότητας και της αποδοτικότητας των διαφόρων δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων. Επομένως, εκτιμάται πόσο αποτελεσματική είναι η διαχείριση των διαθέσιμων πόρων και των συντελεστών παραγωγής. Η αποτελεσματική χρησιμοποίηση των προαναφερόμενων, καθορίζεται σε σημαντικό βαθμό, από τη λειτουργία της διοίκησης των επιχειρήσεων. Επίσης με την ανάλυση των χρηματοοικονομικών δεικτών, παρέχονται πληροφορίες για πολλές εσωτερικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων, που σχετίζονται άμεσα με την άσκηση της διοικητικής λειτουργίας τους. (Αγγελόπουλος, 2007)

Συμπερασματικά, η ανάλυση των χρηματοοικονομικών δεικτών αποτελεί σημαντικό εργαλείο για τη διαδικασία λήψης διαχειριστικών και επενδυτικών αποφάσεων.

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται παρουσίαση ενός αριθμού χρηματοοικονομικών δεικτών, οι οποίοι απεικονίζουν την κατάσταση διαφόρων οικονομικών μεγεθών και εφαρμόζονται σε διάφορες επιχειρήσεις του κλάδου της εργασίας αυτής. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων των δεικτών αυτών, δίνουν χρήσιμες πληροφορίες για την οικονομική κατάσταση των εταιριών, τόσο σαν μεμονωμένες επιχειρήσεις, όσο και σχετικά με την κατάσταση της καθεμιάς τους συγκρινόμενες με τις υπόλοιπες εταιρίες του ίδιου κλάδου.

5.2 ΔΕΙΚΤΕΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ

Οι δείκτες ρευστότητας ερμηνεύουν την ικανότητα μιας επιχείρησης να αντιμετωπίσει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της χωρίς να παρεμποδιστεί η παραγωγική διαδικασία. Μέσω των δεικτών ρευστότητας παρέχεται η εικόνα της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης μιας επιχείρησης, η οποία ενδιαφέρει τη διοίκηση, τους μετόχους της και τους πιστωτές της.

Η ρευστότητα μιας επιχείρησης είναι σημαντική, γιατί από την κατάστασή της εξαρτώνται:

- η ικανότητά της να ικανοποιεί, χωρίς δυσκολίες, τους βραχυπρόθεσμους πιστωτές της
- η εξασφάλιση ευνοϊκής πιστοληπτικής πολιτικής από τους πιστωτές
- η ικανότητα αποτελεσματικής διεξαγωγής των συνήθων εργασιών της, χωρίς να υποχρεώνεται σε περικοπές που παρεμποδίζουν τη λειτουργία της ή μειώνουν την ποιότητα των υπηρεσιών και προϊόντων της.

5.2.1. Ο δείκτης γενικής ρευστότητας

Ο δείκτης γενικής ρευστότητας είναι ο πιο συνήθης χρησιμοποιούμενος δείκτης ρευστότητας. Δείχνει το βαθμό στον οποίο οι βραχυχρόνιες υποχρεώσεις καλύπτονται από τα περιουσιακά στοιχεία του κυκλοφοριακού ενεργητικού. Ο δείκτης αυτός ορίζεται με την ακόλουθη σχέση:

*δείκτης γενικής ρευστότητας = κυκλοφοριακό ενεργητικό
/βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις*

Σημειώνεται ότι το κυκλοφοριακό ενεργητικό αποτελείται από εκείνα τα περιουσιακά στοιχεία τα οποία η επιχείρηση προβλέπει ότι θα ρευστοποιήσει σε σύντομο χρονικό διάστημα, συνήθως μέσα σε ένα έτος. Από την άλλη πλευρά, οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις αποτελούν υποχρεώσεις τις οποίες η επιχείρηση πρέπει να εξοφλήσει σε σύντομο σχετικά χρονικό διάστημα, που συνήθως αντιστοιχεί πάλι σε ένα έτος.

5.3 ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΑΝΕΙΑΚΗΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ

Οι δείκτες Δανειακής Επιβάρυνσης δείχνουν την αξιοπιστία της επιχείρησης, απέναντι στους πιστωτές της, αλλά και στους μετόχους της. Συγκεκριμένα, αποτυπώνουν την ικανότητα της να ανταποκριθεί τόσο στις βραχυχρόνιες αλλά κυρίως στις μακροχρόνιες υποχρεώσεις της. Καθορίζουν τις δυνατότητες μακροχρόνιου δανεισμού της, λαμβάνοντας υπόψη όχι μόνο την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας της, αλλά και το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων της. Το ποσοστιαίο μέγεθος των ιδίων κεφαλαίων είναι σημαντικό, διότι φανερώνει το βαθμό χρηματοδότησης της επιχείρησης με ξένα κεφάλαια και δίνει έτσι την απαραίτητη πληροφόρηση του περιθωρίου ασφάλειας, που παρέχεται από το ύψος των ιδίων κεφαλαίων της. Όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό των ιδίων κεφαλαίων, τόσο καλύτερη είναι και η οικονομική θέση της επιχείρησης. Η ασφάλεια αυτή ενδιαφέρει τόσο τη διοίκηση της μονάδας όσο και τους ενδιαφερόμενους δανειστές της (π.χ. τράπεζες, κλπ).

Με άλλα λόγια, οι δείκτες δανειακής επιβάρυνσης αποτελούν μία ισχυρή ένδειξη για τη χρηματοοικονομική υγεία και αξιοπιστία των επιχειρήσεων.

5.3.1. Ο δείκτης συνολικής δανειακής επιβάρυνσης

Ο δείκτης συνολικής δανειακής επιβάρυνσης αποτελεί ένα δείκτη-κλειδί για τους δανειστές μιας επιχείρησης, καθόσον προσδιορίζει το ποσοστό των συνολικών κεφαλαίων που προέρχονται από δανεισμό. Οι δανειστές δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον βαθμό συνολικής δανειακής επιβάρυνσης, αφού ο

δείκτης αυτός τους πληροφορεί για τον χρηματοοικονομικό κίνδυνο της «επένδυσης» τους. Ο δείκτης συνολικής δανειακής επιβάρυνσης ορίζεται ως ακολούθως:

$$\text{δείκτης συνολικής δανειακής επιβάρυνσης} = \frac{\text{συνολικές υποχρεώσεις}}{\text{σύνολο ενεργητικού}}$$

Οι τιμές που παίρνει ο δείκτης της συνολικής δανειακής επιβάρυνσης κυμαίνονται μεταξύ του μηδενός και της μονάδας. Ο δείκτης αυτός είναι προτιμότερο να είναι όσο το δυνατόν μικρότερος. Γενικά, όσο μικρότερη είναι η τιμή του δείκτη τόσο περισσότερο προστατεύονται οι δανειστές σε περίπτωση πτώχευσης. Η επιχείρηση θεωρείται ότι είναι σε ευμενή θέση, όταν η τιμή του δείκτη είναι γύρω στο μηδέν, γιατί τα ξένα κεφάλαια που συμμετέχουν στη διάρθρωση του συνολικού κεφαλαίου της είναι ελάχιστα. Όταν η τιμή του δείκτη βρίσκεται κοντά στη μονάδα, τότε η επιχείρηση βρίσκεται σε δυσμενή χρηματοοικονομική κατάσταση.

5.4 ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΗΣ ΤΑΧΥΤΗΤΑΣ

Οι δείκτες κυκλοφοριακής ταχύτητας αποτυπώνουν το βαθμό στον οποίο μια επιχείρηση χρησιμοποιεί τα διάφορα στοιχεία του ενεργητικού της η το σύνολό του για την επίτευξη των πωλήσεων της.

Με άλλα λόγια, ο κάθε δείκτης δείχνει την ικανότητά της εταιρίας στην εκμετάλλευση ενός συγκεκριμένου στοιχείου του ενεργητικού της και το κατά πόσο αυτή η χρήση συντέλεσε στο σύνολο των πωλήσεων. Οι μαθηματικοί τύποι που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των δεικτών κυκλοφοριακής ταχύτητας συνήθως έχουν σαν αριθμητή τους, τις πωλήσεις της εταιρίας και σαν παρονομαστή το στοιχείο του ενεργητικού του οποίου την κυκλοφοριακή ταχύτητα (ή αποτελεσματικότητα) θέλουμε να υπολογίσουμε. Ευνόητο επομένως είναι ότι όσο μεγαλύτερο είναι το αποτέλεσμα, τόσο καλύτερη θεωρείται και η χρήση του συγκεκριμένου στοιχείου. Αποτέλεσμα της ορθής αυτής χρήσης είναι να μην πραγματοποιούνται επιπλέον επενδύσεις στο στοιχείο αυτό του ενεργητικού, και να εξοικονομούνται κεφάλαια για άλλους τομείς της παραγωγικής διαδικασίας.

Οι δείκτες κυκλοφοριακής ταχύτητας επομένως είναι γενικά δείκτες οι οποίοι αξιολογούνε τμηματικά ή συνολικά την δραστηριότητα και αποτελεσματικότητα της εταιρίας.

5.4.1 Ο δείκτης συνολικής κυκλοφοριακής ταχύτητας

Ο δείκτης αυτός δηλώνει την αποτελεσματικότητα της χρήσης του συνόλου του ενεργητικού της επιχείρησης σε σχέση με τις πωλήσεις που πραγματοποιήθηκαν. Ο δείκτης συνολικής κυκλοφοριακής ταχύτητας ορίζεται ως ακολούθως:

$$\text{Δείκτης συνολικής κυκλοφοριακής ταχύτητας} = \frac{\text{πωλήσεις}}{\text{σύνολο ενεργητικού}}$$

Ο δείκτης συνολικής κυκλοφοριακής ταχύτητας λαμβάνει θετικές τιμές, και όσο μεγαλύτερη είναι η τιμή του τόσο καλύτερη είναι η χρησιμοποίηση των διαθέσιμων στοιχείων της επιχείρησης. Εάν ο δείκτης είναι χαμηλός σημαίνει ότι υφίσταται αδρανές κεφάλαιο (ενεργητικό).

5.4.2 Ο δείκτης κυκλοφοριακής ταχύτητας παγίων περιουσιακών στοιχείων

Ο δείκτης δηλώνει πόσο αποτελεσματικά λειτούργησε μια επιχείρηση, στη διαχειριστική χρήση που εξετάζεται, σε σχέση με τα καθαρά πάγια περιουσιακά της στοιχεία. Αυτά είναι τα κτίρια, οι εγκαταστάσεις, ο μηχανικός, ηλεκτρονικός, και υπόλοιπος εξοπλισμός της. Η κυκλοφοριακή ταχύτητα των παγίων στοιχείων εκφράζει το βαθμό της «συνεισφοράς» τους, στο ύψος των πωλήσεων που πραγματοποιήθηκαν.

Ο δείκτης κυκλοφοριακής ταχύτητας παγίων περιουσιακών στοιχείων ορίζεται ως ακολούθως:

$$\text{Δείκτης κυκλοφοριακής ταχύτητας παγίων περιουσιακών στοιχείων} = \frac{\text{πωλήσεις}}{\text{καθαρά πάγια}}$$

Μεγαλύτερες της μονάδας τιμές του δείκτη ή ίσες με αυτήν είναι προτιμότερες. Χαμηλή τιμή του δείκτη δηλώνει πιθανόν υπερεπένδυση της

επιχείρησης, σε πάγιες εγκαταστάσεις και εξοπλισμούς, σε σχέση με τον κύκλο εργασιών, ή ακαταλληλότητα των εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού.

5.5. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η ανάλυση των διαφόρων κατηγοριών αριθμοδεικτών, που προηγήθηκε, αφορούσε κυρίως την αξιολόγηση της παραγωγικής και λειτουργικής δραστηριότητα μιας επιχείρησης, καθώς και της ορθότητας της επιχειρηματικής πολιτικής της. Για να θεωρηθεί όμως πλήρης μια τέτοια ανάλυση, απαιτείται, ταυτόχρονα και η χρηματοοικονομική ανάλυση της αποδοτικότητάς της, δηλαδή η ανάλυση του πραγματικού οφέλους (κέρδους) που απομένει μετά από όλες αυτές τις λειτουργίες οι οποίες και αξιολογούνται με τους προηγούμενους δείκτες. Η αποδοτικότητα εξαρτάται εκτός από τους προαναφερόμενους δείκτες και από μία πληθώρα οικονομικών αποφάσεων στα πλαίσια της λειτουργίας μιας επιχείρησης. Οι αντιλήψεις της διαχείρισης για το οικονομικό περιβάλλον, ο ανταγωνισμός στον κλάδο των επιχειρήσεων, η αγορά των παραγόμενων προϊόντων και οι αποφάσεις που σχετίζονται με τη διάρθρωση του ενεργητικού και του παθητικού της επιχείρησης, είναι στοιχεία τα οποία επηρεάζουν την κερδοφορία της. Οι δείκτες Αποδοτικότητας είναι δείκτες ιδιαίτερης σημασίας για τη μέτρηση της κερδοφορίας, τόσο σε σχέση με τις πωλήσεις όσο και σε σχέση με το επενδυμένο κεφάλαιο. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμοι για την αποτύπωση της εικόνας της επιχείρησης στο χρόνο, αλλά και για συγκρίσεις της κερδοφορίας μεταξύ άλλων επιχειρήσεων του ίδιου παραγωγικού κλάδου.

5.5.1 Το λειτουργικό περιθώριο κέρδους

Ο δείκτης του λειτουργικού περιθωρίου κέρδους δίνει μια σαφή εικόνα για το επίπεδο των κερδών που επιτυγχάνονται από τις βασικές λειτουργίες των επιχειρήσεων. Με άλλα λόγια, ο δείκτης αυτός μας πληροφορεί για το πόσο επικερδείς είναι οι «κανονικές» δραστηριότητες λειτουργίας μιας επιχείρησης δηλαδή η παραγωγή του προϊόντος και η διάθεση του στην αγορά.

Η τιμή του δείκτη εκφράζει το ποσοστό του λειτουργικού κέρδους ως προς τις πωλήσεις. Το λειτουργικό κέρδος ή αλλιώς λειτουργικό περιθώριο είναι ότι απομένει μετά την αφαίρεση όλων των κανονικών λειτουργικών εξόδων

της επιχείρησης (το κόστος πωληθέντων, οι χρηματοοικονομικές δαπάνες και τα λοιπά λειτουργικά έξοδα) από το σύνολο των πωλήσεων.

Ο δείκτης λειτουργικού περιθωρίου κέρδους ορίζεται με την παρακάτω σχέση:

$$\text{λειτουργικό περιθώριο κέρδους} = \text{λειτουργικό περιθώριο} / \text{πωλήσεις}$$

Γενικά, ο δείκτης του λειτουργικού περιθωρίου κέρδους παρέχει σημαντικές πληροφορίες για τη διαχειριστική ικανότητα και αποτελεσματικότητα της λειτουργίας των επιχειρήσεων. Εάν το λειτουργικό κέρδος δεν είναι ικανό να «στηρίξει» χρηματοοικονομικά την εταιρία, τότε πρέπει σίγουρα να γίνουν δραστικές αλλαγές στον τρόπο διαχείρισης της για να μπορέσει να καλύψει και τις υπόλοιπες υποχρεώσεις της, όπως ο φόρος εισοδήματος, κ.ά. Η χαμηλή τιμή του δείκτη πιθανό να είναι αποτέλεσμα υπερβολικών εξόδων, σε σχέση με τις πωλήσεις που πραγματοποιεί η μονάδα. Κάτι τέτοιο δικαιολογείται μόνο αν αυτά τα έξοδα είναι επενδύσεις οι οποίες έχουν μακροχρόνιο ορίζοντα.

5.5.2 Το καθαρό περιθώριο κέρδους

Ο δείκτης του καθαρού περιθωρίου κέρδους δίνει την εικόνα των κερδών που επιτυγχάνονται από το σύνολο των λειτουργιών μιας επιχείρησης ως προς τις πωλήσεις. Με άλλα λόγια, ο δείκτης αυτός, πληροφορεί πόσο επικερδείς εμφανίζεται η επιχείρηση μετά την αφαίρεση όλων των διαχειριστικών (λειτουργικών και μη) εξόδων της από τις πωλήσεις σε σχέση με τις πωλήσεις αυτές.

Ο δείκτης προκύπτει από την ακόλουθη σχέση:

$$\text{καθαρό περιθώριο κέρδους} = \text{καθαρά κέρδη} / \text{πωλήσεις}$$

Ο δείκτης αυτός αντικατοπτρίζει την αποτελεσματικότητα των λειτουργιών της διαχείρισης και της τιμολογιακής πολιτικής που ακολουθήθηκε κάτω από τις παρούσες συνθήκες. Αντανακλά, δηλαδή, τις προσπάθειες της διαχείρισης για τον έλεγχο του κόστους, την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του συστήματος εμπορίας, διάθεσης και των πωλήσεων.

Μια ενδεχομένως ανοδική πορεία του δείκτη καθαρού περιθωρίου κέρδους είναι άκρως ενθαρρυντική για την πορεία της επιχείρησης, καθώς αποτελεί ένδειξη ορθολογικής άσκησης τιμολογιακής πολιτικής, σωστής

κοστολόγησης και οργανωμένης διαχείρισης. Αντίθετα, χαμηλή τιμή του δείκτη πιθανόν υποδηλώνει χαμηλή τιμή διάθεσης των προϊόντων ή ύπαρξη υψηλού κόστους παραγωγής και διάθεσης αυτών, ή ακόμα, συνδυασμό και των δύο.

5.5.3. Ο δείκτης συνολικής αποδοτικότητας

Ο δείκτης της συνολικής αποδοτικότητας θεωρείται ίσως το πιο σημαντικό μέσο ελέγχου της διοίκησης των επιχειρήσεων διότι η τιμή του αντανακλά την επιτυχία ή μη του συνόλου των δραστηριοτήτων της επιχείρησης.

Ο δείκτης αυτός, υπολογίζεται από την σχέση:

$$\text{δείκτης συνολικής αποδοτικότητας} = \text{καθαρά κέρδη} / \text{σύνολο ενεργητικού}$$

Εκφράζει ουσιαστικά την κερδοφορία της επιχείρησης σε σχέση με το μέγεθος της.

Όσο μεγαλύτερη είναι η τιμή που παίρνει ο δείκτης συνολικής αποδοτικότητας, τόσο πιο εντατική και αποτελεσματική είναι η χρησιμοποίηση όλων των περιουσιακών στοιχείων, της εν λόγω επιχείρησης. Επιδιώκεται, επομένως, η μεγιστοποίηση της τιμής του δείκτη. Χαμηλή τιμή του δείκτη πιθανόν να σημαίνει υποαπασχόληση περιουσιακών στοιχείων του ενεργητικού, χαμηλό περιθώριο κέρδους στις πωλήσεις κ.ά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί παρουσιάζονται ορισμένες εκ των κυριότερων επιχειρήσεων παραγωγής χοιρινού κρέατος. Η επιλογή των επιχειρήσεων αυτών έγινε με βάση τις πωλήσεις του χοιρινού κρέατος που πραγματοποίησαν την εξεταζόμενη περίοδο (2004). Έπειτα, με τη χρήση των οικονομικών στοιχείων (ισολογισμοί, αποτελέσματα χρήσεως), των εξεταζόμενων χοιροτροφικών επιχειρήσεων, (βλ. παράρτημα), υπολογίζονται οι αριθμοδείκτες που εξετάστηκαν στο 5^ο κεφάλαιο. Στη συνέχεια, γίνεται προσπάθεια ανάλυσης των αριθμοδεικτών αυτών, εξαγωγής συμπερασμάτων για την κατάσταση των εταιριών και διατύπωση προτάσεων για βελτίωση της κατάστασής τους. Τέλος, υπολογίζεται ο μέσος όρος των αριθμοδεικτών των παραπάνω εταιριών, ώστε να προκύψουν γενικά συμπεράσματα για τον κλάδο της χοιροτροφίας.

6.2 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΧΟΙΡΙΝΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ

Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει στοιχεία που αφορούν την επωνυμία, τη διεύθυνση της έδρας και των εγκαταστάσεων της κάθε εταιρίας (εκτροφεία, εργοστάσια, σφαγεία), τον αριθμό του απασχολούμενου προσωπικού, τον πιο πρόσφατο διαθέσιμο συνολικό κύκλο εργασιών, την πλήρη δραστηριότητά του, καθώς και ορισμένα άλλα γενικά πληροφοριακά στοιχεία. Τονίζεται ότι, εκτός από τις αναφερόμενες εταιρίες στον κλάδο δραστηριοποιείται και πλήθος ακόμη επιχειρήσεων, ορισμένες εκ των οποίων λειτουργούν σε υψηλή κλίμακα πωλήσεων, για τις οποίες όμως δεν υπάρχουν διαθέσιμα δημοσιευμένα οικονομικά στοιχεία.

- ΚΡΕΤΑ ΦΑΡΜ Α.Β.Ε.Ε.

Η εταιρία ΚΡΕΤΑ ΦΑΡΜ Α.Β.Ε.Ε. έχει την έδρα – εργοστάσιο της στο Ρέθυμνο Κρήτης (οδός Ρεθύμνου – Ηρακλείου 15^ο χλμ), όπως επίσης και ένα ακόμη εργοστάσιο στην εθνική οδό Αθηνών – Λαμίας (23^ο χλμ.). Στην εταιρία

απασχολούνται 831 άτομα ως προσωπικό ενώ οι πωλήσεις για το 2004 ανήλθαν σε 79.339.089 εκ. ευρώ. Η ΚΡΕΤΑ ΦΑΡΜ Α.Β.Ε.Ε. δραστηριοποιείται στην εκτροφή / πάχυνση και σφαγή χοίρων, στην παραγωγή και εμπορία χοιρινού κρέατος, προϊόντων κρέατος και αλλαντικών, ζωοτροφών και βιολογικών προϊόντων.

Ιδρύθηκε το 1979 και προήλθε από συγχώνευση των εταιριών Δομαζάκης Σ. Α.Ε. και Δομαζάκης Στ. & Σπ. ΟΕ. Στις αρχές του 1995 άλλαξε την επωνυμία της, από Ζωή Εμμ. Δομαζάκης ΑΒΕΕ στη σημερινή. Οι μετοχές της διαπραγματεύονται στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών από το 2000. Το 2000 εξαγόρασε, μέσω της νεοιδρυθείσας θυγατρικής εταιρίας Ελλάς Φαρμ ΑΒΕΕ, τις εγκαταστάσεις της εταιρίας ΕΛ.ΒΙ.Κ. ΑΒΕΕ (καθετοποιημένη μονάδα εκτροφής χοίρων και παραγωγής χοιρινού κρέατος, αλλαντικών και ζωοτροφών), η οποία είχε διακόψει τη λειτουργία της. Παράλληλα, διεύρυνε την παρουσία της στις αλυσίδες μαζικής εστίασης μετά την εμπορική συνεργασία που σύναψε με την εταιρία Γρηγόρης Μικρογεύματα ΑΒΕΕ. Το 2002, άρχισε να ασχολείται με την επεξεργασία και διάθεση φρέσκου, συσκευασμένου χοιρινού κρέατος βιολογικής εκτροφής, ενώ από το 2003 παράγει και αλλαντικά από κρέας βιολογικής εκτροφής. Το ζωικό κεφάλαιο της εταιρίας, το 2004, ανήλθε σε 1.800 χοιρομητέρες και 16.260 παχυνόμενα χοιρινά. Στις εγκαταστάσεις της λειτουργεί σφαγείο αποκλειστικά για τις ανάγκες της. (*www.cretafarm.gr*)

- ΒΙ.Κ.Η. Α.Ε.

Η εταιρία ΒΙ.Κ.Η. Α.Ε. έχει την έδρα της στην Άρτα, ενώ οι εγκαταστάσεις της και το εργοστάσιο βρίσκονται στη Νέα Κερασούντα, Φιλιππιάδα. Το προσωπικό της ανέρχεται σε 250 υπαλλήλους και το 2004 ο κύκλος εργασιών της έκλεισε στα 24.700.805 εκ. ευρώ. Είναι χοιροσφαγείο, όπως επίσης παράγει και εμπορεύεται κρέας, αλλαντικά και κρεατοσκευάσματα. Ιδρύθηκε το 1973. Εκτός από τα χοιρινά που προμηθεύεται από τη ΒΙ.Κ.Η. ΦΑΡΜ Α.Ε, η οποία είναι η θυγατρική εταιρία, προμηθεύεται ζώντα χοιρινά και από άλλες παραγωγικές μονάδες. Ετησίως σφάζονται στις εγκαταστάσεις της περίπου 90.000 χοίροι, ενώ εκτρέφονται 660 χοιρομητέρες και 14.000 παχυνόμενα το χρόνο. (*ICAP, 2004, χοιρινό κρέας*).

- ΕΛ.Γ.Κ.Ε.Π.Ε. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ Α.Β.Ε.Ε.

Η εταιρία ΕΛ.Γ.Κ.Ε.Π.Ε. Α.Β.Ε.Ε. έχει την έδρα και το εργοστάσιο της στο Σχηματάρι Βοιωτίας. Το προσωπικό της ανέρχεται σε 80 υπαλλήλους, ενώ οι πωλήσεις της για το 2004 έφτασαν τα 10.666.562 εκ. ευρώ. Ιδρύθηκε το 2000. Προήλθε από τη συγχώνευση των εταιριών Μαντζιαρλής Δ. & Σία ΟΕ και ΕΛ.Γ.Κ.Ε.Π.Ε. Α.Β.Ε.Ε. Διαθέτει χοιροτροφείο με δυναμικότητα 3.000 περίπου χοιρομητέρες και 40.000 παχυνόμενα χοιρινά ετησίως, ενώ προμηθεύεται χοιρινά κρεατοπαραγωγής και από άλλες μικρές χοιροτροφικές μονάδες. Το παραγόμενο χοιρινό κρέας τεμαχίζεται στις εγκαταστάσεις της. Η παραγωγή χοιρινού κρέατος συμμετείχε με 81% στο συνολικό κύκλο εργασιών της εταιρίας για το 2004. Προμηθεύει χονδρεμπόρους και κρεοπωλεία στην Αθήνα και την Κεντρική Ελλάδα, ενώ εξάγει μικρή ποσότητα υποπροϊόντων χοιρινού στη Βουλγαρία. (*ICAP, 2004, χοιρινό κρέας*)

- ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΦΑΡΜΑ Α.Ε.

Η εταιρία ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΦΑΡΜΑ Α.Ε. έχει την έδρα και το εργοστάσιο της στη Κόρινθο, με 54 άτομα προσωπικό. Ιδρύθηκε το 1990. Στις αρχές του 2001 δημοσίευσε αλλαγή της επωνυμίας της από Μητσόπουλος Δ. Α.Β.Ε.Ε. στη σημερινή. Έχει σφαγείο, το οποίο λειτουργεί αποκλειστικά για τις ανάγκες της εταιρίας. Το παραγόμενο χοιρινό κρέας επεξεργάζεται (τεμαχισμός, αποστέωση κ.α.) στις εγκαταστάσεις της. Πραγματοποιεί εξαγωγές, οι οποίες αφορούν παραπροϊόντα του σφαγείου της. Το 2003 πραγματοποίησε επένδυση σε νέα μονάδα τυποποίησης, η οποία άρχισε να λειτουργεί το Νοέμβριο του ίδιου έτους. Ο κύκλος εργασιών της εταιρίας για το 2004 ανήλθε σε 6.939.507 εκ.ευρώ. (*www.farmamitsop.gr*).

- ΦΑΡΜΑ ΕΦΥΡΑ Α.Β.Ε.Ε.

Η εταιρία ΦΑΡΜΑ ΕΦΥΡΑ Α.Β.Ε.Ε. με έδρα τη Κόρινθο, όπως επίσης και το εργοστάσιο και οι εγκαταστάσεις της, απασχολεί 50 υπαλλήλους. Ιδρύθηκε το 1986. Το 1996 απορρόφησε την εταιρία ΦΑΡΜΑ ΕΦΥΡΑ Α.Ε., η οποία ιδρύθηκε το 1994. Το 1999 η επωνυμία της άλλαξε από Βράκας – Παρράς Α.Ε., στη σημερινή. Η παραγωγή χοιρινού κρέατος καλύπτει το 70% περίπου του συνολικού κύκλου εργασιών της. Το ζωικό της κεφάλαιο

περιλαμβάνει 600 χοιρομητέρες, ενώ εκτρέφονται 12.000 χοιρινά ετησίως. Στις εγκαταστάσεις της πραγματοποιείται η αποστέωση και ο τεμαχισμός. Το σφαγείο της εταιρίας λειτουργεί και για παροχή υπηρεσιών σε άλλες επιχειρήσεις. Οι πωλήσεις την εξεταζόμενη περίοδο (2004) ανήλθαν στα 9.035.934 εκ.ευρώ. (ICAP, 2004, χοιρινό κρέας).

- ΤΕΤΟ ΦΑΡΜΑ Α.Ε.

Η εταιρία ΤΕΤΟ ΦΑΡΜΑ Α.Ε. με έδρα / εργοστάσιο τον Αγ. Ανδρέα Αρκαδίας, έχει προσωπικό που ανέρχεται στους 55 υπαλλήλους και πωλήσεις για το 2004, 5.136.206 εκ. ευρώ. Ιδρύθηκε το 1990 και ανέλαβε μέρος των δραστηριοτήτων της εταιρίας Τετώρος ΑΒΕ. Το 1995 απορρόφησε την εταιρία ΤΕΤΟ ΣΙΝΓΚΚΕΡΣ ΧΑΙΜΠΡΙΝΤ ΑΕ, η οποία ιδρύθηκε το 1988. Ασχολείται κυρίως με την παραγωγή χοιρινού κρέατος, η οποία κάλυψε το 2004 το 90% περίπου του συνολικού τζίρου. Το ζωικό της κεφάλαιο περιλαμβάνει 900 χοιρομητέρες και 9.243 παχυνόμενα χοιρινά. Το σφαγείο της λειτουργεί αποκλειστικά για ίδιο λογαριασμό. Κατά την περίοδο 2003 – 2004 πραγματοποίησε επενδύσεις αξίας 400.000 ευρώ σε θαλάμους χοιρινών και σε άλλες βελτιώσεις παραγωγικών εγκαταστάσεων. Στα μελλοντικά σχέδιά της περιλαμβάνεται η λειτουργία μονάδας τυποποίησης. Σημειώνεται ότι η εταιρία ελέγχεται από την ΚΡΕΤΑ ΦΑΡΜ Α.Β.Ε.Ε. (www.tetofarm.gr).

6.3 ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΕΤΑΙΡΙΩΝ

Πίνακας 6.1

<u>ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ</u>	<u>ΚΡΕΤΑ ΦΑΡΜ Α.Β.Ε.Ε</u>	<u>ΒΙ.Κ.Η. Α.Ε.</u>	<u>ΕΛ.Γ.Κ.Ε.Π.Ε.</u>	<u>ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.</u>	<u>ΦΑΡΜΑ ΕΦΥΡΑ Α.Β.Ε.Ε.</u>	<u>ΤΕΤΟ ΦΑΡΜΑ Α.Ε.</u>
ΔΕΙΚΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ	0,934	0,878	0,645	0,737	0,957	1,472
ΔΕΙΚΤΗΣ ΣΥΝΟΛ. ΔΑΝΕΙΑΚΗΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ	0,554	0,869	0,859	0,503	0,415	0,595
ΔΕΙΚΤΗΣ ΣΥΝΟΛ. ΚΥΚΛΟΦΟΡ. ΤΑΧΥΤΗΤΑΣ	0,712	0,811	0,585	0,413	0,969	0,633
ΔΕΙΚΤΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡ. ΤΑΧΥΤ. ΠΑΓΙΩΝ ΠΕΡ. ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ	1,283	2,275	1,076	0,644	1,517	1,276
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΚΕΡΔΟΥΣ	0,068	0,021	-0,188	-0,054	0,004	0,010
ΚΑΘΑΡΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΚΕΡΔΟΥΣ	0,049	0,032	-0,079	-0,025	0,043	0,018
ΔΕΙΚΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	0,035	0,026	-0,046	-0,011	0,041	0,012

6.4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΩΝ

Παρατηρώντας τους αριθμοδείκτες των παραπάνω εταιρειών, μπορούν εύκολα να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα για την κατάστασή τους. Παρόλα αυτά, ποιο συγκεκριμένες εκτιμήσεις για τις εν λόγω εταιρίες, χρειάζονται μια πιο προσεκτική παρατήρηση και ανάλυση.

Εύκολα διαπιστώνεται ότι η εταιρία ΕΛ.Γ.Κ.Ε.Π.Ε παρουσιάζει μάλλον τη χειρότερη κατάσταση σε σχέση με τις υπόλοιπες διότι, αν και δεν έχει την αρνητική πρωτιά σε όλους τους δείκτες, εμφανίζεται να έχει έναν από τους μεγαλύτερους συντελεστές συνολικής δανειακής επιβάρυνσης μεταξύ των πέντε εταιριών, μικρή κυκλοφοριακή ταχύτητα άρα και πωλήσεις, το χειρότερο (αρνητικό) λειτουργικό περιθώριο κέρδους και ρευστότητα αντίστοιχα. Αγνοώντας γιατί η εταιρία έφτασε στην παρούσα δυσμενή κατάσταση, είναι εμφανές ότι η διοίκησή της πιέζεται ακόμα και στην ομαλή λειτουργία της παραγωγής της, κρίνοντας από τον ασφυκτικό δείκτη ρευστότητας. Επίσης, με μια πιο προσεκτική ματιά, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι και η λειτουργική διαχείριση καθώς και η διαχείριση τιμών των προϊόντων δεν είναι η καλύτερη δυνατή. Αυτό γιατί, αν και οι δείκτες κυκλοφοριακής ταχύτητας άρα και οι πωλήσεις της εταιρίας δεν είναι οι χειρότερες, το λειτουργικό κέρδος είναι με διαφορά το πιο αρνητικό.

Η εταιρία η οποία δείχνει να βρίσκεται στην καλύτερη οικονομική κατάσταση είναι η ΦΑΡΜΑ ΕΦΥΡΑ Α.Β.Ε.Ε. Έχει τον καλύτερο δείκτη συνολικής αποδοτικότητας και από τους καλύτερους δείκτες καθαρού περιθωρίου κέρδους, τον μικρότερο δείκτη συνολικής δανειακής επιβάρυνσης και ικανοποιητική ρευστότητα. Παρόλα αυτά, το λειτουργικό περιθώριο κέρδους της είναι πολύ μικρό παρά τις υψηλές της πωλήσεις και τα καλά της αποτελέσματα οφείλονται κυρίως σε μη λειτουργικά έσοδα. Επομένως, παρά την καλή της οικονομική κατάσταση, φαίνεται να υπάρχουν περιθώρια καλύτερης διαχειριστικής λειτουργίας και διαχείρισης των τιμών των προϊόντων της, ώστε ο δείκτης λειτουργικού περιθωρίου κέρδους να βελτιωθεί, με αποτέλεσμα το αυξημένο λειτουργικό κέρδος να συμβάλλει και αυτό στην περαιτέρω βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της εταιρίας.

Η μεγαλύτερη σε μέγεθος εταιρία από τις εξεταζόμενες, η ΚΡΕΤΑ ΦΑΡΜ Α.Β.Ε.Ε. παρουσιάζει σε γενικές γραμμές ικανοποιητικούς αριθμοδείκτες. Ρευστότητα και συνολική δανειακή επιβάρυνση δείχνουν ότι η εταιρία βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα δεν προκαλεί ανησυχίες, ενώ οι δείκτες αποδοτικότητάς της είναι ικανοποιητικοί έχοντας μάλιστα την πρωτιά στο δείκτη λειτουργικής κερδοφορίας. Θα περίμενε κανείς το λειτουργικό περιθώριο να είναι τόσο υψηλό λόγω των μεγάλων δεικτών κυκλοφοριακής ταχύτητας άρα και του συνόλου των πωλήσεων. Κάτι τέτοιο όμως δε συμβαίνει. Οι δείκτες κυκλοφοριακής ταχύτητας της εταιρίας έχουν τιμές κοντά στο μέσο όρο όλων των υπολοίπων. Επομένως, η διοίκησή της ακολουθεί μία ισορροπημένη και αποδοτική στρατηγική στις τιμές των προϊόντων, ενώ αντίστοιχα ελέγχει επιτυχώς τα λειτουργικά της έξοδα. Τέλος, ένα μοναδικό στοιχείο που παρατηρείται στα αποτελέσματα χρήσεως της εταιρίας είναι ότι, τα μη λειτουργικά έσοδα – έξοδα της, την εξεταζόμενη περίοδο (2004), είναι τα μόνα αρνητικά, ενώ για όλες τις υπόλοιπες εταιρίες οι ροές από μη λειτουργικές δραστηριότητες ενίσχυσαν τους δείκτες αποδοτικότητας. Την παραπάνω παρατήρηση δεν μπορούμε να την αξιολογήσουμε ποιοτικά, διότι δε γνωρίζουμε που ακριβώς αναφέρονται τα μη λειτουργικά έσοδα – έξοδα των εταιριών, τα οποία συνήθως σχετίζονται με έκτακτες λειτουργίες.

Η εταιρία ΒΙ.Κ.Η. Α.Ε. είναι μία εταιρία σε δυσμενή οικονομική κατάσταση, η οποία όμως δείχνει να προσπαθεί για την εξυγίανσή της. Η κακή οικονομική της κατάσταση αποτυπώνεται στον συντελεστή συνολικής δανειακής επιβάρυνσης, ο οποίος είναι και ο μεγαλύτερος όλων των εταιριών. Μετά από αυτό, η τιμή της μη ικανοποιητικής ρευστότητας είναι στοιχείο μάλλον αναμενόμενο. Παρόλα αυτά, η εταιρία κατάφερε να έχει μεγάλη κυκλοφοριακή ταχύτητα, δηλαδή πέτυχε μεγάλο αριθμό πωλήσεων, με αποτέλεσμα η συγκεκριμένη χρήση να είναι κερδοφόρα. Βέβαια, σημαντικές πωλήσεις δε σημαίνει απαραίτητα κερδοφόρα χρήση. Εφόσον όμως αυτή επιτεύχθηκε, συμπεραίνουμε ότι, η διοίκηση άσκησε ορθή πολιτική στις τιμές των προϊόντων και στα λειτουργικά της έξοδα. Το αξιοσημείωτο της εταιρίας αυτής είναι η μεγάλη διαφορά του συντελεστή συνολικής κυκλοφοριακής ταχύτητας με αυτόν της κυκλοφοριακής ταχύτητας παγίων περιουσιακών στοιχείων, ο οποίος είναι κατά πολύ μεγαλύτερος του πρώτου. Ευνόητο είναι το συμπέρασμα ότι αυτό οφείλεται στο μικρό μέγεθος των πάγιων κεφαλαίων σε σχέση με το σύνολο του

ενεργητικού. Γιατί όμως να συμβαίνει αυτό; Με μια προσεκτική παρατήρηση στον ισολογισμό της εταιρίας (βλ. παράρτημα) διαπιστώνουμε ότι μεγάλο μέρος συνόλου του ενεργητικού της ΒΙ.Κ.Η Α.Ε. αποτελείται από τις απαιτήσεις της εταιρίας, κυρίως απαιτήσεις από πελάτες. Αν προσθέσουμε και το σχετικά υψηλό ποσοστό αποθεμάτων, το περίσσιο κομμάτι του ενεργητικού που ανήκει στα καθαρά πάγια, είναι μικρό. Το προαναφερόμενο σημαίνει ότι η εταιρία ακολουθεί πολιτική υψηλού ποσοστού πίστωσης στους πελάτες της, με αποτέλεσμα αφενός την προτίμησή της (υψηλές πωλήσεις), αφετέρου όμως την υποχρεωτική μείωση των παγίων κεφαλαίων της και την έντονη βραχυχρόνια δανειοληψία. Η κατάσταση αυτή προοδευτικά θα πρέπει να αλλάξει, διότι η εταιρία βρίσκεται σε συνεχή κίνδυνο λόγω των υψηλών δανειακών υποχρεώσεών της, και αν για οποιοδήποτε αστάθμητο παράγοντα μειωθούν οι πωλήσεις της, θα βρεθεί σε δυσμενή θέση.

Σχετικά με την εταιρία ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε., παρατηρούμε ότι αν και η οικονομική της κατάσταση είναι σχετικά καλή, κάτι που διαπιστώνεται από το μικρό συντελεστή δανειακής επιβάρυνσης η εταιρία δείχνει να υπολειτουργεί. Αυτό γιατί έχει τους μικρότερους συντελεστές κυκλοφοριακής ταχύτητας, με αποτέλεσμα οι μικρές πωλήσεις της να μη μπορούν να καλύψουν τα λειτουργικά έξοδα της εταιρίας και τα αποτελέσματα χρήσεως να έχουν αρνητικούς δείκτες αποδοτικότητας. Η εταιρία πρέπει να ασχοληθεί πιο δυναμικά με την προώθηση των προϊόντων της και να εξυγιάνει τη διοικητική της δομή. Αυτό γιατί μέσα από τον ισολογισμό της φαίνεται ότι παρά το σημαντικό πάγιο κεφάλαιό της, που λογικά θα έπρεπε να ήταν ικανό για μια σημαντική παραγωγή, κάτι τέτοιο δεν υφίσταται. Επίσης, η κακή διοικητική λειτουργία διαφαίνεται από το γεγονός ότι οι κύριες δανειακές της υποχρεώσεις είναι βραχυπρόθεσμες, ενώ έχει μικρές απαιτήσεις αλλά μεγάλο καθαρό πάγιο κεφάλαιο. Αυτό σημαίνει ότι, ή δανείζεται βραχυπρόθεσμα και επενδύει σε πάγιο κεφάλαιο κάτι που είναι λάθος (δανειζόμαστε μακροπρόθεσμα για επενδύσεις σε πάγια ενεργητικού) ή τα λειτουργικά της έξοδα είναι υπερβολικά υψηλά και αναγκάζεται να δανείζεται βραχυπρόθεσμα για να τα καλύψει.

Τέλος, η μικρότερη εταιρία από τις εξεταζόμενες η ΤΕΤΟ ΦΑΡΜΑ Α.Ε. εμφανίζεται υγιής οικονομικά, ενώ επίσης μέσα από τους χρηματοοικονομικούς δείκτες παρουσιάζεται σχετικά ικανοποιητική και η λειτουργία της. Η εταιρία έχει σχετικά μικρό δείκτη συνολικής δανειακής επιβάρυνσης και έναν απρόσμενα

υψηλό δείκτη ρευστότητας, ο οποίος πιθανόν να οφείλεται στη στενή χρονικά πιστωτική πολιτική της έναντι των πελατών της. Η πολιτική που προαναφέρθηκε ακολουθείται κυρίως λόγω του μικρού μεγέθους της εταιρίας που δεν της επιτρέπει μεγάλες χρονικά και ποσοτικά πιστώσεις. Το αρνητικό στοιχείο της πολιτικής αυτής είναι η αναπόφευκτη μείωση των πωλήσεων. Γι' αυτό και οι δείκτες κυκλοφοριακής ταχύτητας παρουσιάζονται σχετικά μικροί. Παρόλα αυτά όμως, οι δείκτες αποδοτικότητας είναι θετικοί και η εταιρία δείχνει να έχει προϋποθέσεις μελλοντικής ανάπτυξης.

6.5 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Χρησιμοποιώντας τα δεδομένα του πίνακα 6.1 υπολογίζουμε το μέσο όρο των αριθμοδεικτών των εξεταζόμενων εταιριών, ώστε να μπορέσουμε να αναλύσουμε τον κλάδο γενικότερα.

Πίνακας 6.2

ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ)

ΔΕΙΚΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ	0,937
ΔΕΙΚΤΗΣ ΣΥΝΟΛ. ΔΑΝΕΙΑΚΗΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ	0,632
ΔΕΙΚΤΗΣ ΣΥΝΟΛ. ΚΥΚΛΟΦΟΡ. ΤΑΧΥΤΗΤΑΣ	0,687
ΔΕΙΚΤΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡ. ΤΑΧΥΤ. ΠΑΓΙΩΝ ΠΕΡ. ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ	1,345
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΚΕΡΔΟΥΣ	-0,023
ΚΑΘΑΡΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΚΕΡΔΟΥΣ	0,006
ΔΕΙΚΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	0,009

Με βάση τους χρηματοοικονομικούς δείκτες του παραπάνω πίνακα (6.2), θα επιχειρηθεί να παρουσιαστεί η οικονομική κατάσταση, και να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα γενικά για τον κλάδο της χοιροτροφίας, τον οποίο και

αντιπροσωπεύουν στην παρούσα εργασία οι έξι παραγωγικές επιχειρήσεις που εξετάστηκαν στην προηγούμενη ενότητα.

Από την άποψη της οικονομικής κατάστασης, ο κλάδος παρουσιάζει μέτρια εικόνα. Η ρευστότητά του δεν είναι ικανοποιητική, διότι ο σχετικός αριθμοδείκτης είναι μικρότερος της μονάδας, αλλά ανεκτή για το λόγο ότι η τιμή του είναι σχετικά κοντά σε αυτή. Ο δείκτης συνολικής δανειακής επιβάρυνσης έχει τιμή 63,2%. Σαν ποσοστό δείχνει υψηλό αλλά εφόσον δεν πλησιάζει το 100% δεν εμπνέει ανησυχία για την ομαλή συνεχή λειτουργία των εταιριών.

Από την άποψη της λειτουργικής κατάστασης, οι εταιρίες του κλάδου εμφανίζουν πολύ μικρούς δείκτες αποδοτικότητας, οι οποίοι μάλιστα βασίζονται κυρίως σε μη λειτουργικά έσοδα. Πολλές από τις εταιρίες αν στερούνταν τα μη λειτουργικά αυτά έσοδα, θα είχαν αρνητικούς δείκτες αποδοτικότητας. Το μικρό λειτουργικό κέρδος οφείλεται είτε στην πιθανή έντονη ανταγωνιστικότητα του κλάδου, είτε στα αυξημένα λειτουργικά έξοδα των εταιριών. Σε κάθε περίπτωση όμως, φαίνεται ότι είναι αναγκαίος ο εκσυγχρονισμός των παγίων περιουσιακών στοιχείων, ώστε να είναι δυνατή η αύξηση της παραγωγής με το μικρότερο δυνατό λειτουργικό κόστος.

Γενικά, ο εξεταζόμενος κλάδος δεν ικανοποιεί με την εικόνα που παρουσιάζει τη παρούσα χρονική στιγμή. Για να εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με τις προοπτικές του κλάδου αυτού, θα πρέπει να εξεταστούν τα αντίστοιχα οικονομικά μεγέθη τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και διεθνές επίπεδο. Εφόσον ο κλάδος της χοιροτροφίας ευημερεί σε άλλες αγορές, θα πρέπει να εξεταστούν οι συνθήκες και οι αιτίες αυτής της ευημερίας και αν είναι δυνατό να εφαρμοστούν και στη χώρα μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Στόχος του κεφαλαίου είναι η παρουσίαση των κυριότερων συμπερασμάτων, σε συνδυασμό με τις εκτιμήσεις για τη μελλοντική πορεία της ελληνικής χοιροτροφίας.

Ο κλάδος της ελληνικής χοιροτροφίας, όπως κάθε παραγωγικός κλάδος της αγοράς, έχει ένα και μόνο στόχο. Την ανάπτυξη με παράλληλη αύξηση της ανταγωνιστικότητάς του. Το χοιρινό κρέας αποτελεί ως γνωστόν, ένα από τα βασικά είδη διατροφής και κατ' επέκταση η τιμή του δεν προκαλεί σημαντικές διακυμάνσεις στη συνολική ζητούμενη ποσότητα. Οι Έλληνες καταναλωτές δείχνουν ιδιαίτερη προτίμηση στο εγχωρίως παραγόμενο χοιρινό κρέας, το οποίο θεωρούν υψηλής ποιότητας. Ο κλάδος επομένως, εμπορεύεται ένα προϊόν, το οποίο έχει εγγυημένους καταναλωτές με προτίμηση μάλιστα, τουλάχιστον στην ελληνική αγορά, στην εγχώρια παραγωγή.

Παρά το θετικό για τον κλάδο γεγονός το οποίο αναφέρθηκε στην προηγούμενη παράγραφο, τη δεδομένη δηλαδή ζήτηση χοιρείου κρέατος, ο κλάδος στην Ελλάδα αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα και η ανάπτυξή του είναι μηδαμινή σε σχέση με τη διεθνή κατάσταση. Αυτό φαίνεται από την αδυναμία του να ανταγωνιστεί τις ξένες εταιρείες ακόμη και στην εσωτερική αγορά. Για την ευρωπαϊκή αγορά ούτε λόγος. Ποιες είναι όμως οι αιτίες για την στασιμότητα, αν όχι οπισθοδρόμηση του κλάδου στην Ελλάδα;

Για τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής χοιροτροφίας απαιτείται η λήψη μέτρων, ο εκσυγχρονισμός της και σωστή στρατηγική. Απαραίτητος παράγοντας οποιασδήποτε ενέργειας είναι η χρηματοδότησή της. Αυτό είναι και το πρώτο μεγάλο πρόβλημα για τους εμπλεκόμενους του κλάδου. Το κόστος απόκτησης κεφαλαίου είναι υψηλό, μια που ποτέ δεν υπήρξε ιδιαίτερη διάθεση από την πολιτεία να στηρίξει τον κλάδο βάση ενός οργανωμένου σχεδίου, με αποτέλεσμα οποιοσδήποτε δανεισμός να φαίνεται ασύμφορος στους παραγωγούς. Το επακόλουθο, ελάχιστες επενδύσεις για νέες μονάδες ή για τον εκσυγχρονισμό των υπαρχουσών και όταν αυτές συμβαίνουν, οικονομική ασφυξία και υπερχρέωση των εταιρειών, λόγω του υψηλού κόστους δανεισμού και του μικρού περιθωρίου κέρδους που χαρακτηρίζει τον κλάδο.

Το υψηλό κόστος δανεισμού λοιπόν, διατήρησε το σύνολο των εταιρειών του κλάδου σε μία στασιμότητα, η οποία με τη σειρά της διαμόρφωσε το κόστος

παραγωγής σε πολύ υψηλά επίπεδα σε σχέση με τον εξωτερικό ανταγωνισμό. Το υψηλό κόστος παραγωγής, οφείλεται στην ακαταλληλότητα των υπάρχουσών εγκαταστάσεων και την έλλειψη σύγχρονου εξοπλισμού. Οι προαναφερθείσες αδυναμίες επηρεάζουν αρνητικά το κόστος, τόσο της παραγωγής όσο και της διοίκησης των εταιρειών του κλάδου.

Δυστυχώς, η διάρθρωση των εταιρειών του κλάδου από μόνη της, εμποδίζει την υπέρβαση έως τώρα αναφερόμενων προβλημάτων. Οι χοιροτροφικές επιχειρήσεις στην πλειονότητά τους μικρές σε μέγεθος και διασκορπισμένες σε ολόκληρη την χώρα, είναι πολύ δύσκολο ακόμη και λόγω μεγέθους να καταφέρουν να εκσυγχρονιστούν και να μπουν δυναμικά στην αγορά.

Εκτός όμως από το υψηλό κόστος χρηματοδότησης το οποίο και οδηγεί στον μη εκσυγχρονισμό και επομένως στο υψηλό κόστος παραγωγής, η ελληνική χοιροτροφία έχει να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό αντίστοιχων ξένων εταιρειών με υπερσύγχρονες υποδομές και μεγάλο μέγεθος, χαρακτηριστικά που καθιστούν τις τελευταίες από άποψη τιμών, κατά πολύ ανταγωνιστικά ισχυρότερες από τις ελληνικές. Η τελευταία αρνητική εξέλιξη, η οποία σχετίζεται με τον ανταγωνισμό του κλάδου, ήρθε με την ένταξη της Ελλάδος στην ενωμένη ευρωπαϊκή αγορά, οπότε και ο κλάδος έχασε την προστατευτική, κρατική πολιτική δασμών έναντι των εισαγωγών.

Το μοναδικό πλεονέκτημα του κλάδου τουλάχιστον στην εγχώρια αγορά, είναι το ότι στη συνείδηση του Έλληνα καταναλωτή, οποιοδήποτε εγχώριο προϊόν τροφής, είναι ποιοτικά ανώτερο από το αντίστοιχο εισαγόμενο. Αυτό ασφαλώς ισχύει και για το χοιρινό κρέας, για το οποίο ο Έλληνας είναι διατεθειμένος να πληρώσει κάτι παραπάνω έναντι του εισαγόμενου. Δυστυχώς, ακόμη και αυτό το μοναδικό πλεονέκτημα δεν ευνοεί πάντα τους Έλληνες παραγωγούς, διότι λόγω των ελλιπών ελέγχων της αγοράς πολλοί έμποροι προωθούν στην αγορά εισαγόμενα προϊόντα ως ελληνικά για να μεγιστοποιήσουν το κέρδος τους.

Ποιες λοιπόν μπορεί να είναι οι προοπτικές του κλάδου της χοιροτροφίας στην Ελλάδα; Υπό τις παρούσες συνθήκες δε μπορούμε να μιλάμε για προοπτικές. Πρώτα απ' όλα, πρέπει να μιλήσουμε για τις διαρθρωτικές αλλαγές που πρέπει να συμβούν στον κλάδο, ώστε αφού αλλάξει η κατάσταση στην οποία βρίσκεται, να ασχοληθούμε με τις προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξής του.

Είναι λοιπόν επιτακτική ανάγκη, σε ότι αφορά την ελληνική χοιροτροφία, να υλοποιηθούν μέτρα αναδιάρθρωσής της, με τέτοιο τρόπο που θα επιτρέψει να καταστεί βιώσιμη και ανταγωνιστική. Χρόνια τώρα πολλοί διαπιστώνουν ποια είναι τα αδύνατα σημεία της. Φαίνεται όμως, ότι όλοι ικανοποιούνται με τις διαπιστώσεις αυτές και αρκούνται στο να τις καταγράφουν ή το πολύ να τις συζητούν. Κατά καιρούς προτείνονται και διορθωτικά μέτρα, δε λαμβάνονται όμως. Η βιομηχανία παραγωγής και διάθεσης του χοιρινού κρέατος δεν είναι δυνατόν να λειτουργεί με αυτοσχεδιασμούς, αδιαφορία για οποιαδήποτε νομοθετική διάταξη και έλλειψη πραγματικής και ολοκληρωμένης τεχνογνωσίας.

Πρώτα απ' όλα, η πολιτεία πρέπει να βοηθήσει τους παραγωγούς του κλάδου να λύσουν τα βασικά τους προβλήματα. Αυτό πρέπει να γίνει τόσο με υλική όσο και με συμβουλευτική υποστήριξη. Πρέπει να υπάρξει μία αρχή, η οποία να ασχολείται με την εξειδικευμένη ενημέρωση των Ελλήνων παραγωγών. Πρέπει να καταλάβουν οι παραγωγοί μας ότι για να ανταπεξέλθουν στην τόσο έντονα ανταγωνιστική αγορά του κλάδου τους, οφείλουν να εκσυγχρονίσουν τις παραγωγικές και διοικητικές διαδικασίες των εταιρειών τους. Ακόμα όμως και αν υπάρξει η οικονομική στήριξη της πολιτείας, το μέγεθος των εταιρειών θα παίξει καταλυτικό παράγοντα. Αν δεν υπάρξουν συγχωνεύσεις, ή έστω τοπικοί συνεταιρισμοί, δύσκολα οι μικροί παραγωγοί θα ανταπεξέλθουν στο στοίχημα του εκσυγχρονισμού και της αποτελεσματικής διάθεσης των προϊόντων τους.

Στην περίπτωση που αλλάξει η κατάσταση της ελληνικής χοιροτροφίας και μετατραπεί σε έναν υγιή και ανταγωνιστικό κλάδο, οι προοπτικές της είναι σημαντικές. Στην εσωτερική αγορά παρά το γεγονός ότι η κατανάλωση χοιρινού κρέατος έχει φτάσει ίσως στα ανώτερα δυνατά επίπεδα, είναι σημαντική σε μέγεθος, και υπάρχει ένα μεγάλο κομμάτι το οποίο μπορεί να ανακτηθεί από τις εισαγωγές, με δεδομένη την προτίμηση των Ελλήνων στα ντόπια κρέατα. Όσο για την ευρωπαϊκή και διεθνή αγορά, υπάρχουν μεγάλοι πληθυσμοί στην υφήλιο οι οποίοι είτε για θρησκευτικούς λόγους, (όπως οι μουσουλμάνοι) είτε λόγω υπερβολικά χαμηλού βιοτικού επιπέδου καταναλώνουν μηδαμινές ποσότητες χοιρινού κρέατος. Με την τάση της θρησκευτικής πίστης μάλλον να ατροφεί διαχρονικά στον σύγχρονο κόσμο, και με την αργή μεν, αλλά σταδιακή αύξηση του βιοτικού επιπέδου παγκοσμίως, το μέλλον της ζήτησης του χοιρινού κρέατος μπορεί διαχρονικά να αυξηθεί κατακόρυφα.

Οι προοπτικές για τον κλάδο υπάρχουν, το θέμα είναι ποιες θα είναι οι χώρες οι οποίες μετά από σωστή προετοιμασία και οργάνωση θα ωφεληθούν από αυτές. Το μέλλον του κλάδου βρίσκεται στα χέρια των παραγωγών και της πολιτείας. Το μέλλον θα δείξει πόσο άξιοι θα σταθούν απέναντι σε αυτές.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

	Σελίδα
Πίνακας 1.1 Οι 10 πρώτες παραγωγικές χώρες χοιρινού κρέατος για το 2005	7
Πίνακας 1.2 Χοιρινό κρέας – Ισοζύγιο (2000)	11
Πίνακας 2.1 Αριθμός και αναλογία εκμεταλλεύσεων και χοιρομητέρων κατά κλάσεις μεγέθους αυτών για το σύνολο της χώρας (2001)	17
Πίνακας 2.2 Αριθμός εκμεταλλεύσεων και χοίρων κατά κατηγορίες και περιοχές της χώρας (2001)	18
Πίνακας 3.1 Εξέλιξη της εγχώριας παραγωγής χοιρινού κρέατος (1997-2005)	23
Πίνακας 3.2 Εξέλιξη των εξαγωγών χοιρινού κρέατος (1985-2004)	26
Πίνακας 3.3 Εγχώρια κατανάλωση χοιρινού κρέατος (1985-2004)	28
Πίνακας 3.4 Μέση ετήσια κατανάλωση κρέατος ανά κατηγορία (1985-2002)	29
Πίνακας 3.5 Ετήσια κατά κεφαλή κατανάλωση κρέατος (1985-2004)	31
Πίνακας 3.6 Εγχώρια αγορά χοιρινού κρέατος, Συγκεντρωτικός πίνακας (1985-2004)	33
Πίνακας 4.1 Η θέση του χοιρινού κρέατος στη συνολική παραγωγή κρέατος των χωρών της Ε.Ε. (1997)	36
Πίνακας 6.1 Αριθμοδείκτες εταιριών	58
Πίνακας 6.2 Αριθμοδείκτες (Μέσος όρος των εξεταζόμενων εταιριών)	62

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

	Σελίδα
Διάγραμμα 1.1 Παγκόσμια ποσοστιαία κατανάλωση χοιρινού κρέατος (2005)	8
Διάγραμμα 1.2 Ευρωπαϊκή παραγωγή χοιρινού κρέατος (2002)	9
Διάγραμμα 1.3 Μεριδία παραγωγής ανά κατηγορία κρέατος στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2005)	10
Διάγραμμα 2.1 Σύνολο πληθυσμού χοίρων ανά γεωγραφικό διαμέρισμα (2001-2004)	16
Διάγραμμα 2.2 Εξέλιξη διαφημιστικής δαπάνης (2000-2005)	19
Διάγραμμα 2.3 Διάρθρωση διαφημιστικής δαπάνης ανά μέσο ενημέρωσης (2000-2005).....	20
Διάγραμμα 3.1 Διάρθρωση της παραγωγής χοιρινού κρέατος ανά περιφέρεια (2004)	24
Διάγραμμα 3.2 Εξέλιξη των εισαγωγών χοιρινού κρέατος (1994-2004)	25

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 3.3	Διάρθρωση εγχώριας κατανάλωσης (2004).....	30
---------------	--	----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγελόπουλος Σ., (2004), «Συστήματα εκτροφής και παραγωγής της Ελληνικής χοιροτροφίας και η σχέση τους με την οικονομικότητα, την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα του κλάδου.» Διδακτορική διατριβή, Σχολή Γεωτεχνικών Επιστημών, Τμήμα Γεωπονίας, Τομέας Αγροτικής Οικονομίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Αγγελόπουλος Σ., (2007), «Αξιολόγηση επενδύσεων στη γεωργία.» Σημειώσεις μαθήματος, Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας, Τμήμα Διοίκησης Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων, ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης.
- Ν.Κ Κατσαούνης – ΑΒ. Σπαής, (1998), «Χοιροτροφία», Εκδόσεις Σύγχρονη Παιδεία, Θεσσαλονίκη.
- Κυριακόπουλος Ι. Μιχαήλ, (2000), «Χοιροτροφία», Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης.
- Κιτσοπανίδης Γεώργιος Ι., (2006), «Οικονομική ζωικής παραγωγής, Αρχές, Εφαρμογές, Τεχνικοοικονομική ανάλυση», Εκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη.
- Παπαγεωργίου Κ., Δαμιανός Δ., Σπαθής Π., (2001), «Αγροτική Πολιτική», Εκδόσεις ΑΘ. Σταμούλης.
- Περιοδικό Γεωργία – Κτηνοτροφία, Τεύχος 1/2008, «Ελληνική Χοιροτροφία, Υφιστάμενη κατάσταση και Προοπτικές», Εκδόσεις Αγρότυπος Α.Ε.
- Περιοδικό Γεωργία – Κτηνοτροφία, Τεύχος 8/2000, Οκτώβριος, «Αφιέρωμα στη Χοιροτροφία», Εκδόσεις Αγρότυπος Α.Ε.
- Κλαδική Μελέτη, (2003), «Κρέας», ICAP
- Κλαδική Μελέτη, (2004), «Κρέας», ICAP
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, Γραφείο Γενικού Γραμματέα, (2007, Σεπτέμβριος), «Προοπτικές Τομέα Χοιρείου Κρέατος».
- <http://www.ktinotrofia.gr/>
- <http://www.minagric.gr/greek/agio/choirina.htm>
- <http://www.thessalia.gr/diktio/period1/>
- <http://www.tetofarm.gr>

- <http://www.farmamitsop.gr/main>
- <http://www.fao.org/statistics>
- <http://www.icap.gr/isologismoι>
- <http://www.epp.eurostat.ec.europa.eu>
- <http://www.paseges.gr>
- <http://www.europa.eu>
- <http://www.cretafarm.gr>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΤΑΙΡΙΩΝ

<u>ΕΤΑΙΡΙΑ</u> ΤΑ ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	<u>ΚΡΕΤΑ ΦΑΡΜ</u>	<u>ΒΙ.Κ.Η.</u>
	<u>Α.Β.Ε.Ε</u>	<u>Α.Ε.</u>
	ΕΥΡΩ	ΕΥΡΩ
	31/12/2004	31/12/2004
ΚΑΘΑΡΑ ΠΑΓΙΑ	61.840.344	10.858.220
ΓΗΠΕΔΑ-ΟΙΚΟΠΕΔΑ	1.311.304	3.071.286
ΚΤΙΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	44.008.141	11.505.672
ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	41.466.278	5.140.384
ΑΣΩΜΑΤΕΣ ΑΚΙΝΗΤΟΠ.-ΔΑΠ.ΠΟΛ.ΑΠΟΣΒ.	9.779.171	3.447.756
ΜΕΙΟΝ ΣΥΣΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ	47.158.960	14.646.964
ΑΠΟΣΒ. ΚΤΙΡΙΩΝ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	20.531.851	7.453.617
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ ΜΗΧΑΝ. ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	20.277.498	4.561.701
ΑΠΟΣΒ. ΔΑΠΑΝ.ΠΟΛ.ΑΠΟΣΒ.-ΑΣΩΜ.ΑΚΙΝ.	6.349.611	2.631.646
ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ	54.365	36.111
ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ	12.380.045	2.303.975
ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ	8.717.642	3.253.262
ΕΤΟΙΜΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ-ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ	4.277.380	1.259.192
ΗΜΙΚΑΤΕΡΓ. ΠΡΟΙΟΝΤΑ	125.873	284.494
ΥΛΕΣ & ΥΛΙΚΑ	4.314.389	1.709.576
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ	38.697.232	16.298.586
ΑΠΑΙΤ.ΠΕΛΑΤΩΝ-ΓΡΑΜΜ. ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΑ	37.677.785	16.181.598
ΧΡΕΩΓΡΑΦΑ	0	5.136
ΛΟΙΠΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ	1.019.447	111.852
ΤΑΜΕΙΟ-ΤΡΑΠΕΖΕΣ	2.119.737	41.161
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	111.374.955	30.451.229
ΠΑΘΗΤΙΚΟ		
ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	49.719.361	3.999.928
ΜΕΤΟΧΙΚΟ-ΕΤΑΙΡΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	24.656.000	3.160.970
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ	25.060.545	1.390.926
ΑΔΙΑΝ. ΚΕΡΔΗ-ΣΥΣΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ ΖΗΜΙΕΣ	2.815	-551.968
ΜΕΣΟ. & ΜΑΚΡΟ. ΥΠΟΧΡ.& ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ	8.594.745	4.141.598
ΜΕΣΟΜΑΚΡ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	8.594.745	4.141.598
ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ	0	0
ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	53.060.850	22.309.702
ΟΦΕΙΛΕΣ ΣΕ ΤΡΑΠ.-ΔΟΣΕΙΣ Μ. ΔΑΝΕΙΩΝ	31.043.373	15.686.751
ΓΡΑΜ. ΠΛΗΡΩΤΕΑ-ΠΡΟΜ/ΤΕΣ-ΠΙΣΤΩΤΕΣ	18.599.962	4.758.962
ΜΕΡΙΣΜ.ΠΛΗΡ.-ΚΕΡΔΗ ΠΡΟΣ ΔΙΑΝΟΜΗ	958.401	0
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΜΕΤΟΧΩΝ-ΕΤΑΙΡΩΝ	0	0
ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	2.459.114	1.863.989
ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	111.374.955	30.451.229
Συνέχεια ισολογισμού		
	1/1/2004	1/1/2004

	31/12/2004	31/12/2004
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΕΩΣ		
ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (ΠΩΛΗΣΕΙΣ)	79.339.089	24.700.805
ΜΕΙΟΝ ΚΟΣΤΟΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ	53.641.094	17.531.154
ΜΙΚΤΟ ΚΕΡΔΟΣ	25.697.995	7.169.650
ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ & ΛΟΙΠΑ ΛΕΙΤ. ΕΣΟΔΑ	364.426	9.623
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝ		
ΕΣ	1.571.289	1.204.092
ΛΟΙΠΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΞΟΔΑ	19.104.099	5.454.597
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ	5.387.033	520.585
ΜΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	1.535.424	944.399
ΜΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΞΟΔΑ	3.009.457	684.401
ΑΠΟΣΒ.ΕΚΤΟΣ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ	0	0
ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΣΒΕΣΕΩΝ	9.973.104	1.558.053
ΑΠΟΣΒ.ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ	9.973.104	1.558.053
ΚΕΡΔΟΣ ΠΡΟ ΦΟΡΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	3.913.000	780.583
ΚΑΘΑΡΑ ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	2.063.600	
ΦΟΡΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	632.255	114.011

ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΑ ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΕΛ.Γ.Κ.Ε.Π.Ε.	ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
	ΕΥΡΩ 31/12/2004	ΕΥΡΩ 31/12/2004
ΚΑΘΑΡΑ ΠΑΓΙΑ	9.913.165	10.773.832
ΓΗΠΕΔΑ-ΟΙΚΟΠΕΔΑ	1.154.580	1.782.643
ΚΤΙΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	11.013.360	9.330.852
ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	4.879.408	4.094.286
ΑΣΩΜΑΤΕΣ ΑΚΙΝΗΤΟΠ.-ΔΑΠ.ΠΟΛ.ΑΠΟΣΒ.	927.126	457.948
ΜΕΙΟΝ ΣΥΣΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ	8.069.291	4.894.410
ΑΠΟΣΒ. ΚΤΙΡΙΩΝ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	3.859.890	3.397.087
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ ΜΗΧΑΝ. ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	3.438.252	1.152.854
ΑΠΟΣΒ. ΔΑΠΑΝ.ΠΟΛ.ΑΠΟΣΒ.-ΑΣΩΜ.ΑΚΙΝ.	771.150	344.469
ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ	5.394	2.514
ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ	2.587	0
ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ	2.801.251	870.338
ΕΤΟΙΜΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ-ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ	33.477	237.485
ΗΜΙΚΑΤΕΡΓ. ΠΡΟΙΟΝΤΑ	2.294.740	415.840
ΥΛΕΣ & ΥΛΙΚΑ	473.034	217.013
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ	5.150.610	4.573.133
ΑΠΑΙΤ.ΠΕΛΑΤΩΝ-ΓΡΑΜΜ. ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΑ	3.120.236	2.817.600
ΧΡΕΩΓΡΑΦΑ	4.618	1.732.703
ΛΟΙΠΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ	2.025.756	22.829
ΤΑΜΕΙΟ-ΤΡΑΠΕΖΕΣ	376.585	579.438
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	18.241.611	16.796.741
ΠΑΘΗΤΙΚΟ		
ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	2.575.109	8.340.238
ΜΕΤΟΧΙΚΟ-ΕΤΑΙΡΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	4.534.200	3.945.931
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ	452.715	4.601.743
ΑΔΙΑΝ. ΚΕΡΔΗ-ΣΥΣΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ ΖΗΜΙΕΣ	-2.411.806	-207.437
ΜΕΣΟ. & ΜΑΚΡΟ. ΥΠΟΧΡ.& ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ	2.752.486	280.199
ΜΕΣΟΜΑΚΡ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	2.752.486	280.199
ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ		0
ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	12.914.016	8.176.305
ΟΦΕΙΛΕΣ ΣΕ ΤΡΑΠ.-ΔΟΣΕΙΣ Μ. ΔΑΝΕΙΩΝ	2.116.363	6.611.132
ΓΡΑΜ. ΠΛΗΡΩΤΕΑ-ΠΡΟΜ/ΤΕΣ-ΠΙΣΤΩΤΕΣ	4.585.156	1.478.571
ΜΕΡΙΣΜ.ΠΛΗΡ.-ΚΕΡΔΗ ΠΡΟΣ ΔΙΑΝΟΜΗ	0	0
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΜΕΤΟΧΩΝ-ΕΤΑΙΡΩΝ	0	0
ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	6.212.497	86.602
ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	18.241.611	16.796.741

	1/1/2004	1/1/2004
	31/12/2004	31/12/2004
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΕΩΣ		
ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (ΠΩΛΗΣΕΙΣ)	10.666.562	6.939.507
ΜΕΙΟΝ ΚΟΣΤΟΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ	11.379.243	6.184.060
ΜΙΚΤΟ ΚΕΡΔΟΣ	-712.681	755.447
ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ & ΛΟΙΠΑ ΛΕΙΤ. ΕΣΟΔΑ	0	1.603
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	612.602	282.040
ΛΟΙΠΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΞΟΔΑ	684.173	850.577
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ	-2.009.456	-375.567
ΜΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	1.611.518	207.885
ΜΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΞΟΔΑ	444.692	9.128
ΑΠΟΣΒ.ΕΚΤΟΣ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ	0	0
ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΣΒΕΣΕΩΝ	1.746.422	1.312.911
ΑΠΟΣΒ.ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ	1.746.422	1.312.911
ΚΕΡΔΟΣ ΠΡΟ ΦΟΡΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	-842.630	-176.811
ΚΑΘΑΡΑ ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	0	0
ΦΟΡΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	0	0

ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΑ ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΦΑΡΜΑ ΕΦΥΡΑ	ΤΕΤΟ ΦΑΡΜΑ
	Α.Β.Ε.Ε.	Α.Ε.
	ΕΥΡΩ	ΕΥΡΩ
	31/12/2004	31/12/2004
ΚΑΘΑΡΑ ΠΑΓΙΑ	5.957.768	4.026.502
ΓΗΠΕΔΑ-ΟΙΚΟΠΕΔΑ	677.644	349.872
ΚΤΙΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	7.105.704	6.228.803
ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	3.684.809	2.212.963
ΑΣΩΜΑΤΕΣ ΑΚΙΝΗΤΟΠ.-ΔΑΠ.ΠΟΛ.ΑΠΟΣΒ.	40.278	73.044
ΜΕΙΟΝ ΣΥΣΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ	5.564.809	4.839.930
ΑΠΟΣΒ. ΚΤΙΡΙΩΝ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	3.459.892	3.069.857
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ ΜΗΧΑΝ. ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	2.075.471	1.732.913
ΑΠΟΣΒ. ΔΑΠΑΝ.ΠΟΛ.ΑΠΟΣΒ.-ΑΣΩΜ.ΑΚΙΝ.	29.446	37.159
ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ	14.142	1.749
ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ	0	0
ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ	1.223.630	1.874.357
ΕΤΟΙΜΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ-ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ	258.310	1.719.356
ΗΜΙΚΑΤΕΡΓ. ΠΡΟΙΟΝΤΑ	376.337	0
ΥΛΕΣ & ΥΛΙΚΑ	588.984	155.001
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ	1.954.625	1.951.639
ΑΠΑΙΤ.ΠΕΛΑΤΩΝ-ΓΡΑΜΜ. ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΑ	1.918.232	1.923.456
ΧΡΕΩΓΡΑΦΑ	30.099	0
ΛΟΙΠΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ	6.294	28.183
ΤΑΜΕΙΟ-ΤΡΑΠΕΖΕΣ	189.286	258.097
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	9.325.309	8.110.596
ΠΑΘΗΤΙΚΟ		
ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	5.456.554	3.287.374
ΜΕΤΟΧΙΚΟ-ΕΤΑΙΡΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1.434.914	3.082.275
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ	3.780.053	340.057
ΑΔΙΑΝ. ΚΕΡΔΗ-ΣΥΣΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ ΖΗΜΙΕΣ	241.587	-134.957
ΜΕΣΟ. & ΜΑΚΡΟ. ΥΠΟΧΡ.& ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ	349.833	2.048.908
ΜΕΣΟΜΑΚΡ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	349.833	2.048.908
ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ	0	0
ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	3.518.921	2.774.314
ΟΦΕΙΛΕΣ ΣΕ ΤΡΑΠ.-ΔΟΣΕΙΣ Μ. ΔΑΝΕΙΩΝ	1.821.780	1.053.761
ΓΡΑΜ. ΠΛΗΡΩΤΕΑ-ΠΡΟΜ/ΤΕΣ-ΠΙΣΤΩΤΕΣ	1.276.523	1.530.661
ΜΕΡΙΣΜ.ΠΛΗΡ.-ΚΕΡΔΗ ΠΡΟΣ ΔΙΑΝΟΜΗ	170.823	0
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΜΕΤΟΧΩΝ-ΕΤΑΙΡΩΝ	0	0
ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	249.795	189.892
ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	9.325.309	8.110.596

Συνέχεια ισολογισμού

	1/1/2004	1/1/2004
	31/12/2004	31/12/2004
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΕΩΣ		
ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (ΠΩΛΗΣΕΙΣ)	9.035.934	5.136.206
ΜΕΙΟΝ ΚΟΣΤΟΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ	8.125.147	4.587.475
ΜΙΚΤΟ ΚΕΡΔΟΣ	910.787	548.731
ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ & ΛΟΙΠΑ ΛΕΙΤ. ΕΣΟΔΑ	0	3.200
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	137.858	133.640
ΛΟΙΠΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΞΟΔΑ	734.467	369.398
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ	38.462	48.893
ΜΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	401.810	79.863
ΜΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΞΟΔΑ	55.953	34.571
ΑΠΟΣΒ.ΕΚΤΟΣ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ	0	0
ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΣΒΕΣΕΩΝ	845.783	553.982
ΑΠΟΣΒ.ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ	845.783	553.982
ΚΕΡΔΟΣ ΠΡΟ ΦΟΡΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	384.319	94.185
ΚΑΘΑΡΑ ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	170.823	0
ΦΟΡΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	113.067	32.965